

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

KOMPLEXNÝ PORADENSKÝ SYSTÉM PREVENČIE A OVPLYVNŔOVANIA SOCIÁLNOPATOLOGICKÝCH JAVOV V ŠKOLSKOM PROSTREDÍ

PRÍLOHA ČASOPISU
PSYCHOLÓGIA A PATOPSYCHOLÓGIA DIEŤAŤA

ČÍSLO 6

Edičná a redakčná rada:

PhDr. Eva Farkašová, CSc.
PhDr. Marta Hargašová, CSc.
PhDr. Alena Kopányiová, PhD.
PhDr. Dagmar Kopčanová
PhDr. Eva Smiková, PhD.
PhDr. Katarína Zborteková

ISBN 978-80-89698-06-6

© Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave, Cyprichova 42

Šéfredaktor: doc. PhDr. Vladimír Dočkal, CSc.
Redaktorka: Mgr. Katarína Eiselová
Tajomníčka: PhDr. Edita Tyrolerová

Vážení čitatelia (A. ŠTOFKOVÁ DIANOVSKÁ)	5
A. ŠTOFKOVÁ DIANOVSKÁ: Výchovný poradca v kontexte aktuálnych a navrhovaných zmien prostredníctvom národného projektu Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálnopatologických javov v školskom prostredí	6
M. LUPTÁKOVÁ: Výchovný poradca v kontexte školského poradenstva	13
M. ANTAŠ: Metodické vedenie výchovných poradcov	20
J. KLBÍKOVÁ: Výchovný poradca a jeho úloha pri hodnotení a klasifikácii problémového správania žiakov ZŠ	28
A. ŽABKOVÁ – O. MAŤKO: Povedz hlasné nie – krátky preventívny program pre žiakov 5. ročníkov ZŠ	41

Vážení čitatelia,

dostáva sa Vám do rúk už šiesta príloha časopisu Psychológia a patopsychológia dieťaťa, ktorá je venovaná práci výchovných poradcov. Vydávame ju aj pri príležitosti 50. výročia začatia vychádzania periodika *Výchovný poradca*. Založené bolo na určitú výmenu praktických odborných skúseností a získavanie teoretických poznatkov poradcov. Iniciatíva vznikla v Bratislave (zásluha patrí Oskarovi Blaškovičovi), ale počas prípravy prvého čísla bolo jeho vydávanie ministerstvom školstva a kultúry presunuté do Prahy. Prvým vedúcim redaktorom časopisu *Výchovný poradca* bol J. Doležal, vtedajší vedúci Katedry psychológie na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity. Po jeho smrti (15. januára 1965) sa stala hlavnou redaktorkou časopisu M. Klímová.

Príspevky v tejto prílohe sa viažu priamo na činnosť výchovných poradcov v školách. Jeden z príspevkov nám priblíži bohužiaľ jedinú analýzu prieskumu činností výchovných poradcov v školách, ktorú vo svojej pôsobnosti realizoval VÚDPaP, a to v roku 2009. Výsledky tejto analýzy sa stali podkladovým materiálom pre tvorbu národného projektu *Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálnopatologických javov v školskom prostredí* a reálnou oporou pre potrebné ciele a aktivity pre najväčšiu cieľovú skupinu v tomto projekte – 1300 výchovných poradcov. Zároveň sa v príspevku dozviete aj o konkrétnych pozitívnych zmenách, ktoré by mali byť užitočné a potrebné pre prácu výchovných poradcov so žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Ďalšie príspevky priblížia napríklad metodické vedenie výchovných poradcov zamestnancami centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (CPPPaP) aj s opisom ich činností, oboznámia vás s novými inovovanými metódami poradenstva v študijno-profesijnom vývine detí, ktoré vznikli v poradenskej praxi, predstavia vám činnosti poradcov v školách v súčasnosti a pod.

Milí kolegovia výchovní poradcovia,
pevne verím, že táto príloha nebude jediným počínom, ktorý prinesie nové pohľady, návrhy, inšpirácie a zistenia z vašej praxe. Vyzývam vás k spolupráci formou dohody o vykonaní práce pri evalvovaní inovovaných alebo nových poradenských metódík, zasielaním článkov, či priamou prácou v Expertnom tíme pre činnosť výchovných poradcov.

Alžbeta Štofková Dianovská

*vedúca Projektového centra
pre činnosť výchovných poradcov*

VÝCHOVNÝ PORADCA V KONTEXTE AKTUÁLNYCH A NAVRHOVANÝCH ZMIEN PROSTREDNÍCTVOM NÁRODNÉHO PROJEKTU KOMPLEXNÝ PORADENSKÝ SYSTÉM PREVENCIE A OVPLYVŇOVANIA SOCIÁLNOPATOLOGICKÝCH JAVOV V ŠKOLSKOM PROSTREDÍ

ALŽBETA ŠTOFKOVÁ DIANOVSKÁ

Základná škola Pri Podlužianke 6, Levice

Súhrn: Autorka informuje o výsledkoch prieskumu činnosti výchovných poradcov v školách, ktorý sa uskutočnil v roku 2009. Konštatuje, že v súčasnosti nie sú pre prácu výchovných poradcov v školách vytvárané primerané podmienky. Navrhuje opatrenia, ktoré by bolo treba realizovať, aby výchovní poradcovia mohli efektívne vykonávať svoju prácu. V závere informuje o aktivitách v rámci národného projektu Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálnopatologických javov v školskom prostredí, ktoré by mali viesť k inovácii metód výchovného poradenstva pri usmerňovaní profesionálneho rozhodovania sa žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Kľúčové slová: výchovný poradca, Asociácia výchovných poradcov, metodická inovácia

V šesťdesiatych rokoch minulého storočia a odvtedy až po dnešok sa školské poradenstvo vo vyspelých svetových spoločnostiach dynamicky a sústavne rozvíjalo. V jeho rámci vznikali rôznorodé formy a koncepcie poradenskej práce. Poradenstvo pritom preniklo a našlo pevné miesto vo všetkých typoch škôl, počínajúc základnými a vysokými končiac. Svetový vývoj školského poradenstva nakoniec nachádza svoju odozvu aj v československých podmienkach. V závere päťdesiatych rokov, po nútenej a nelogickej prestávke začatej koncom rokov štyridsiatych, sa najskôr experimentálne poradenstvo skúša na základných školách. O niekoľko rokov neskôr sa toto poradenstvo masovo organizuje na základných a potom aj na stredných školách. Vysokoškolské poradenstvo sa realizovalo na Slovensku od 70. rokov a dočkalo sa svojej plnej rehabilitácie a rozvoja na väčšine škôl až v súčasnosti. Experiment realizovaný vo vybraných základných a stredných školách potvrdil správnosť myšlienky poveriť koordináciou výchovného poradenstva k voľbe povolania špecializovaného pracovníka školy. Mal to byť pracovník s novým typom kvalifikácie – výchovný poradca. Súčasne bol navrhnutý predbežný plán štúdia výchovných poradcov na univerzitných katedrách psychológie. A tak do základných škôl vstúpil výchovný poradca v septembri 1962 a do stredných škôl o rok neskôr.

Dnešné poradenstvo zásadne mení svoju pôvodnú kvalitu: od výlučne individuálnej a na okrajové časti populácie zameranej pomoci sa presúva ako nevyhnutný činiteľ do samotného stredu výchovno-vzdelávacieho procesu. To má základný vplyv na profesijnú modeláciu dnešných poradenských pracovníkov: títo odborníci musia podstatne hlbšie

zvládnuť a pochopiť jednotu ľudského individua a výchovno-vzdelávacieho procesu a pripraviť sa na nové formy pomoci pri ich optimalizácii.

Úlohou školy nie je len vzdelávať. Škola i vychováva. Aj medzinárodne zaužívaný pojem edukácia v sebe zahŕňa vzájomnú neoddeliteľnosť výchovy a vzdelávania. Život prináša so sebou obdobia pádov a vzostupov, obdobia kríz a vrcholov. Tak je to i s vyše päťdesiatročnou históriou nášho výchovného poradenstva. Napriek meniacim sa spoločensko-historickým podmienkam a s nimi súvisiacimi organizačnými a koncepčnými zmenami však stále, niekedy výrazne, inokedy s menšou intenzitou, svoju opodstatnenosť potvrdzuje.

Je zarážajúce, že sa ignorujú neustále sa zvyšujúce nároky na preventívno-výchovnú zložku činnosti výchovných poradcov. Veď dať dieťaťu perspektívu, motivovať ho dosiahnuteľným cieľom a dať mu zažiť úspech je jedným z kľúčových činiteľov podpory zdravého vývinu osobnosti. V tejto oblasti je postavenie a úloha výchovného a poradcu nezastupiteľná. Pri efektívnom podporovaní a zabezpečovaní práv detí v rámci vonkajších a vnútorných politík, majúci na zreteli prioritne záujem dieťaťa, je pri akejkoľvek činnosti jednotlivých zložiek školského systému potrebné vytvárať atmosféru dôvery a otvorenej komunikácie, klásť dôraz na individuálny prístup, prevenciu výchovných problémov, pomoc dieťaťu pri správnej voľbe ďalšieho vzdelávania a uplatnení sa na trhu práce. Diagnostika a poradenstvo poskytujú žiakom spôsob ako prekonať rôzne prekážky, ktoré sú spojené so psychickým stresom, záťažami i sklamaniami, či už pramenia v súkromí, vyplývajú zo školských neúspechov, alebo vznikajú pri prechode zo školského prostredia základných, resp. stredných škôl do ďalšej životnej etapy – prípravy na budúce povolanie a neskôr zaradenie sa do spoločnosti.

Vznik Asociácie výchovných poradcov (ďalej AVP) v roku 1992 bol podmienený situáciou výchovných poradcov v školách. Trh práce bol stále zložitejší, problémov v školách pribúdalo, ale časový priestor na prácu poradcov sa zmenšil a príplatok za odbornosť sa prestal vyplácať. Výchovní poradcovia zostali v školách osamotení, bez podpory, uznania a finančného ohodnotenia svojej práce. Aktivity AVP nespočívajú vo „vyplakávaní“ nad situáciou výchovných poradcov, ale ponúkajú nové poznatky, spoluprácu a zároveň oceňujú to dobré, čo sa za 52 rokov pôsobenia výchovných poradcov v školách uskutočnilo.

Súčasná pedagogická prax postavila pred výchovného poradcu nové úlohy. Okrem tradičného poradenstva v študijnom a profesijnom vývine sa súčasťou jeho práce stále viac stáva riešenie konfliktných situácií vo výchovno-vzdelávacom procese a je aj viac zainteresovaný do vzťahu so začlenenými žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Pracovná náplň výchovného poradcu je široká, pribúdajú nové úlohy, ktoré súvisia s náročnou kariérovou výchovou žiakov a ich prípravou pre trh práce. Zvyšujú sa nároky na jeho odbornosť, profesionalitu a čas, ktorý plnenie týchto úloh vyžaduje.

Z toho všetkého by malo logicky vyplývať, že priamo úmerne nárokom sa bude postaveniu výchovného poradcu v škole venovať primeraná pozornosť. Predovšetkým zo strany riaditeľstiev škôl by sa dalo očakávať, že sa status výchovného poradcu skvalitní. Títo odborníci však nemajú v školách primerané pracovné podmienky (úväzok, ohodnotenie, funkčný príplatok bol zrušený, chýba im materiálne a priestorové zabezpečenie – kabinet, informačno-komunikačné technológie), majú nízky sociálny status a kompetencie, nie vždy je výber výchovného poradcu vhodný (osobné predpoklady, snaha a chuť pracovať, angažovanosť), okrem toho aj metodické vedenie je rôznorodé (alebo aj žiadne).

Problematika práce výchovných poradcov v školách je veľmi rôznorodá a úroveň poskytovania výchovno-poradenských služieb rozdielna. Z uvedeného dôvodu sa Metodicko-výskumný kabinet výchovného a psychologického poradenstva a prevencie pri VÚDPaP-e v Bratislave ešte v roku 2009 rozhodol uskutočniť *celoslovenský prieskum aktuálneho stavu*

činností výchovných poradcov v základných, stredných a špeciálnych školách (Dianovská, 2009). Samotný prieskum sa realizoval na konci školského roka 2008/2009, keď výchovní poradcovia ešte mali v živej pamäti potrebné informácie pre analýzu, ale zároveň dostatočný časový priestor na reálne vyčíslenie časovej náročnosti funkcie výchovného poradcu v školách.

V prieskume sme sa zamerali na analýzu súčasných problémov a podmienok činnosti výchovného poradcu s cieľom poukázať na nevyhnutnosť zmien. Výchovní poradcovia anonymne vyplňali niekoľko dotazníkov.

Časť A – tento dotazník obsahoval 40 kombinovaných druhov položiek – priame a nepriame otázky, zatvorené, polozatvorené i otvorené otázky. Zisťoval sa typ, veľkosť školy a kraj, počet výchovných poradcov v škole, nadobudnutá kvalifikácia a profesijné kompetencie, fluktuácia, náplň práce, spolupráca s vedením školy, s triednymi učiteľmi, s metodikom pre výchovných poradcov a CPPPaP, s inými subjektmi a s rodičmi žiakov, pôsobenie školského psychológa a školského špeciálneho pedagóga v škole, kumuláciu funkcií a okruhy činností výchovných poradcov. Zaujímal nás aj názor výchovných poradcov na to, čo považujú vo svojej práci špecialistu za najdôležitejšie, najzložitejšie a dosiaľ neriešené (problémové).

Časť B tvorili tri dotazníky:

Dotazník B. 1 – Rozbor poradenského dňa výchovného poradcu (ak nie je určený vedením školy, tak bežného pracovného dňa);

Dotazník B. 2 – Rozbor týždňa výchovného poradcu v 1. polroku školského roka (napríklad v októbri alebo v novembri);

Dotazník B. 3 – Rozbor týždňa výchovného poradcu v 2. polroku školského roka (napríklad vo februári alebo v apríli).

Snažili sme sa zistiť, aká je aktuálna situácia v školách z pohľadu úloh a činností, ktoré výchovní poradcovia vykonávajú, a aké sú ich názory týkajúce sa problematiky týchto činností. Ďalej sme skúmali, aké zastúpenie majú v školách ostatné zložky systému výchovného poradenstva a pokúšali sme sa určiť miesto výchovného poradcu v systéme výchovného poradenstva v súčasných školách.

Získali sme tieto výsledky:

- Nie je stanovené povinné vzdelávanie pre výchovných poradcov, čo spôsobuje ich nižšie (alebo žiadne) profesijné kompetencie. Väčšina výchovných poradcov sa však neustále priebežne vzdeláva aj na úkor svojho voľného času.
- Až vo štvrtine škôl je tak vysoká fluktuácia výchovných poradcov, že neumožňuje, aby bol na danej pozícii dostatočne vzdelaný a skúsený špecialista, čo znižuje úroveň poradenského systému v školstve všeobecne.
- Výchovný poradca v škole je rovnocenným a nenahraditeľným partnerom triednych učiteľov. Rieši problémy žiakov, pedagógov a rodičov žiakov celej školy.
- Až polovica škôl neuskutočňuje metodicko-inštruktážne návštevy metodika pre výchovné poradenstvo. Ani u začínajúcich výchovných poradcov sa tieto návštevy nerealizujú.
- Metodik pre výchovné poradenstvo nepracuje v každom CPPPaP.
- Výchovný poradca je často vedením školy zaťažovaný inými funkciami a úlohami, ktoré nesúvisia s výkonom tejto funkcie – špecializácie, čo v konečnom dôsledku ide na úkor výchovného poradenstva.

- Výchovní poradca robí informačnú, koordinačnú a intervenčnú prevenciu aj v oblasti sociálnopatologických prejavov detí.
- Problematika činnosti výchovných poradcov v školách sa nerieši už dlhé roky.
- Kariérovým poradcom v školách je naďalej výchovní poradca.

Výchovní poradcovia sú súčasťou integrovaného poradenského systému v školstve a v posledných rokoch sa musia dominantne venovať iba dôsledkom problematického správania žiakov. Samotní výchovní poradcovia začínajú vykonávať svoju prácu na pokyn riaditeľa školy často „nasilu alebo za trest“.

Závery prieskumu potvrdzujú tvrdenia uvedené v materiáli *Koncepcia pedagogicko-psychologického poradenského systému a jeho implementácia do praxe*, ktorý bol schválený uznesením Vlády SR č. 283 21. marca 2007. Citujem: „Zvýšené požiadavky na činnosť a kompetencie výchového poradcu ako poradcu prvého kontaktu v škole sú kladené na jeho celoživotné vzdelávanie a predpokladajú posilnenie jeho postavenia v škole. Na to je potrebné vytvoriť reálne podmienky pre jeho existenciu, aby jeho pôsobenie bolo efektívne, aby mohol byť skutočne integrujúcim, koordinujúcim činiteľom výchového procesu školy a rodiny, napríklad výraznejším znížením základného úväzku pedagóga v závislosti aj od počtu prípadov klientov mimo profesijného poradenstva – napr. taxatívne ho určiť v § 3 ods. 1 nariadenia Vlády SR č. 238/2004 Z. z. o vyučovacej činnosti a výchovnej činnosti pedagogických zamestnancov, motivujúcim finančným ohodnotením, percentom z funkčného platu a ďalšie.“

Koncepcia mala byť podkladom pre následne schválenú školskú legislatívu, čo sa však nestalo. Výchovní poradcovia nemajú výraznejšie znížený základný úväzok pedagóga, ani žiadne finančné ohodnotenie formou percenta z funkčného platu. V systéme výchového poradenstva a prevencie sa sústavne podceňuje potreba kvalifikovaného metodicko-odborného vedenia výchovných poradcov pedagógmi s praxou výchového poradcu v školách a komplexné koncepčné riešenie problematiky výchovných poradcov sa neustále odsúva do úzadia.

Je zrejmé, že nadšenie a elán bez adekvátnych podmienok a ohodnotenia nemôžu vydržať donekonečna. Pracovná náplň, postavenie, organizácia práce, systém odmeňovania, kvalifikačné predpoklady a odborný rast výchovných poradcov by mali byť definované v príslušných právnych predpisoch. Akékoľvek iné opatrenia nebudú účinné, pokiaľ sa problémy zistené v závere prieskumu nezačnú systémovo riešiť. Stanú sa brzdou tvorby integrovaného systému výchového poradenstva a celoživotného poradenstva už v blízkej budúcnosti.

Na zlepšenie situácie výchovných poradcov a zdôraznenie ich postavenia v školskom poradenstve je potrebné:

- Ohodnotiť odbornosť výchového poradcu tarifným špecializačným príplatkom, pretože v novej školskej legislatíve je zaradený medzi špecialistov a neprislúcha mu špecializačný príplatok.
- Zvýšiť úľavu pre prácu výchového poradcu aspoň na tretinu bežného úväzku učiteľa.
- Práca so začlenenými žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami nie je v pracovnej náplni výchového poradcu, a preto je nutné ju ohodnotiť osobným alebo iným príplatkom, ak v škole nepracuje školský psychológ a školský špeciálny pedagóg.
- Definovať pracovné podmienky výchového poradcu.
- Nezaťažovať výchového poradcu v škole inými úlohami a funkciami.

- Zaradiť do vzdelávania riadiacich pracovníkov škôl a školských zariadení informácie o náplni práce výchovného poradcu a jej špecifikách.
- Zaradiť do plánu práce Štátnej školskej inšpekcie sledovanie podmienok práce, činnosti výchovných poradcov v školách.
- Posilniť vzdelávanie výchovných poradcov v oblasti prevencie v súlade s najnovšími poznatkami.
- Systémovo zjednotiť metodiku práce a metodicko-odborné vedenie výchovných poradcov aj tým, že v každom okresnom CPPPaP budú pracovať metodici pre výchovné poradenstvo s praxou výchovného poradcu na plný úväzok.
- Vypracovať nielen špecializačné vzdelávacie programy pre výchovných poradcov vo všetkých regionálnych pracoviskách metodicko-pedagogického centra, ale pre budúcnosť aj kvalifikačné vzdelávacie programy.
- Návštevy metodika pre výchovné poradenstvo v školách u výchovných poradcov bez praxe a skúseností by mali byť pravidelné, prvé dva roky praxe aspoň raz za štvrtý rok.
- Netriešťať poradenstvo v školách na samostatné zložky, pretože sa stráca zmysel a význam každej z nich.
- Zriadiť hotline, t. j. telefonickú linku, e-mailový kontakt a podstránku na www stránke Metodicko-výskumného kabinetu výchovného a psychologického poradenstva a prevencie pri VÚDPaP-e v Bratislave na riešenie špecifických alebo častých problémov metodikov pre výchovné poradenstvo a výchovných poradcov.
- Dodržať schválenú *Koncepciu pedagogicko-psychologického poradenského systému a jeho implementácie do praxe* v otázkach výchovného poradenstva v školách.

Iniciatívy Asociácie výchovných poradcov poukazujú na nezastupiteľné miesto výchovných poradcov v školách všetkých typov a na ich dôležitú úlohu pre budúcnosť. Nedostatok časového priestoru, nevyhovujúce pracovné podmienky, nezáujem riadiacich zložiek o riešenie praktických problémov a finančné podhodnotenie ich skutočnej práce sú príčinou stále väčšej aktivity výchovných poradcov práve prostredníctvom Asociácie.

Uvedené závery sa stali jednou z hybných síl pri príprave a realizácii národného projektu, ktorý by systém výchovného poradenstva a prevencie v školách skvalitnil, ponúkol výchovným poradcom inovované poradenské programy a metódy, umožnil im vzdelávanie, dal priestor pre vlastné tvorivé nápady pri práci s deťmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a zároveň formou moderných informačných technológií a postupov prepojil výchovných poradcov z celého Slovenska, a tak im umožnil zdieľať spoločne moderné postupy a riešenia problémov škôl v oblasti výchovného poradenstva.

V roku 2013 bol schválený národný projekt *Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálnopatologických javov v školskom prostredí*, čím sa oficiálne vydal signál všetkým výchovným poradcom, že ich problematika sa v rezorte školstva dostáva do popredia záujmu a zároveň sa môžu spolupodieľať na pozitívnych zmenách vo svojej práci, ktoré budú podporené aj legislatívnymi návrhmi vedúcimi k ohodnoteniu a podpore ich činností v školách.

Cieľom národného projektu je zvyšovať vzdelanostnú úroveň žiakov ZŠ so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami zvýšením efektivity systému výchovného poradenstva a prevencie v záujme sociálnej integrácie a uplatnenia týchto žiakov na trhu práce. Podpora ďalšieho vzdelávania zamestnancov systému výchovného poradenstva a prevencie, inovácia poradenských metód, metodík a testov v rámci národného projektu sa

stala pre výchovných poradcov možnosťou získať, doplniť alebo inovovať svoje vedomosti a zručnosti v poradenskej práci práve so žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Za mnohé aktivity je vhodné spomenúť celoslovenské vzdelávanie poradcov v počítačovej diagnostike COMDI od Republikového centra vzdelávania, pripravovaná medzinárodná konferencia pre výchovných poradcov na jar 2015, vzdelávanie v novom prostredí s obsahom zaujímavým a potrebným pre výchovných poradcov v základných školách a iné. E-verzie edukačných balíčkov (vzdelávacie materiály, doplnkové materiály, e-kurzy, videoinštruktáž a pod.) budú dostupné od decembra 2014 prostredníctvom zabezpečeného pripojenia pomocou digitálnej aplikačnej platformy formou e-learningu aj pre výchovných poradcov.

V rámci projektu vzniklo aj *Projektové centrum pre činnosť výchovných poradcov* v Leviciach. Je významnou organizačnou zložkou pri implementácii projektu, pri pilotnom overovaní inovatívnych metód a metodík, a to tak na regionálnej, ako aj centrálnej úrovni. Nejde teda o vytvorenie nových zariadení či štruktúr, ide o posilnenie inovatívnej vedecko-výskumnej činnosti VÚDPaP-u pri vývoji a pilotnom overovaní výstupov, poradenských metód a metodík, pri uľahčení ich implementácie do poradenskej praxe. K tejto vedecko-výskumnej činnosti je prizvaných 1300 výchovných poradcov zapojených do národného projektu a neustále prebieha spolupráca medzi výchovnými poradcami a VÚDPaP-om formou dohody o vykonaní práce od septembra 2014 až do apríla 2015.

Ďalšou významnou aktivitou pre výchovných poradcov je v rámci národného projektu inovácia a zefektívňovanie metód výchovného poradenstva v oblasti porúch učenia, porúch správania a ďalších problémov žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a pri ich profesionálnom rozhodovaní sa, pričom účelom je metodická inovácia výchovno-poradenského usmerňovania profesionálneho rozhodovania sa týchto žiakov ZŠ výchovnými poradcami. Dosiahnuté výsledky prispievajú k uľahčeniu vstupu mladej populácie na trh práce a k ďalšiemu rozvoju systému výchovného poradenstva a prevencie. Súčasne vznikla *Expertná skupina pre činnosť výchovných poradcov*, ktorá je hlavnou odbornou zamestnaneckou zložkou Projektového centra pre činnosť výchovných poradcov. To je prednostne vybavené novými metodikami (vrátane behaviorálneho laboratória), ktoré využívajú a experimentálne overujú, odbornými publikáciami, učebnými zdrojmi, pracovnými pomôckami na báze IKT a o svojich výsledkoch (dobrej praxi) pravidelne informujú odbornú verejnosť.

Evalvácia efektívnosti poradenského procesu zameraného na žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami pomocou výchovno-poradenských metód v rámci národného projektu celkovo prispeje:

- k doplneniu kvalifikácie výchovných poradcov v oblasti kariérového poradenstva, aj k získaniu poznatkov potrebných pre prácu so žiakmi s poruchami učenia, správania, so zdravotným znevýhodnením, žiakmi s nadaním i žiakmi zo znevýhodňujúceho sociálneho prostredia (*pozn.: výchovní poradcovia sú v ZŠ často jedinými odborníkmi spadajúcimi do systému výchovného poradenstva a prevencie*);
- ku zlepšeniu pracovných podmienok výchovných poradcov v záujme zefektívnenia kariérového poradenstva v základných školách, vrátane doplnenia pracovných pomôcok, nových metodík;
- k prieskumu a adaptácii dostupných poradenských metód;
- k vývoju nových výchovno-poradenských programov zameraných na optimalizáciu procesu profesionálneho rozhodovania, k využívaniu výchovno-poradenských programov

(individuálnych, skupinových), k pilotnému odskúšaní adaptovaných poradenských metodík, hier so žiakmi (napr. Výber školy a kariéry, Semafor a i.);

- k zintenzívneniu poradenskej spolupráce výchovných poradcov s rodičmi žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Môžeme konštatovať, že ciele národného projektu sú ambiciózne a zároveň vychádzajú z praxe výchovných poradcov. Pokiaľ sa podarí ich naplniť, môžu významne posunúť kvalitu výchovného poradenstva v školách vpred. Po ukončení národného projektu by bolo potrebné opäť uskutočniť analýzu činností výchovných poradcov v školách, aby sa zaznamenal prínos národného projektu *Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálnopatologických javov v školskom prostredí*.

LITERATÚRA

- DIANOVSKÁ, A. 2009. Analýza prieskumu činností výchovných poradcov na základných, stredných a špeciálnych školách. Záverečná správa. Bratislava: MVK VÚDPaP, 65 s.
- Koncepcia pedagogicko-psychologického poradenského systému a jeho implementácia do praxe*. 2007. Bratislava: Ministerstvo školstva SR.

Mgr. Alžbeta Štofková Dianovská ukončila štúdium na Pedagogickej fakulte UK Bratislava v roku 1998. Ako výchovná poradkyňa pracuje na základnej škole od roku 2000, je predsedníčkou Informačno-koordinačnej rady Asociácie výchovných poradcov, externou pracovníčkou Metodicko-výskumného kabinetu výchovného a psychologického poradenstva a prevencie pri Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave. Pracuje v expertných skupinách Ministerstva školstva SR. Zároveň je autorkou dvoch úspešných europrojektov v oblasti rozvoja kariérového poradenstva na základných školách. Spolupracuje tiež s Euroguidance centrum Slovenskej republiky a Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny.

VÝCHOVNÝ PORADCA V KONTEXTE ŠKOLSKÉHO PORADENSTVA

MÁRIA LUPTÁKOVÁ

Základná škola Nábřežná 95, Nové Zámky

Súhrn: Autorka vychádza z viacročných skúseností vykonávania činnosti výchovnej poradkyne v základnej škole. Poukazuje na potrebu úzkej spolupráce všetkých zložiek výchovného poradenstva v rámci školy a na spoluprácu výchovného tímu so všetkými inštitúciami, ktoré sa spolupodieľajú na výchove súčasnej mladej generácie. Poukazuje tiež na akútnu potrebu skvalitniť a skompletizovať metodické nástroje v práci výchovného poradcu, ktoré by zjednodušili pedagogickú diagnostiku žiakov na vyučovacej hodine. V závere článku nastoľuje problém ďalšieho štúdia a uplatnenia žiakov so zdravotným znevýhodnením vo svete práce.

Kľúčové slová: výchovný tím školy, pedagogická diagnostika, kariérové poradenstvo

Pojmy výchova a humanizmus sú v činnosti výchovného poradcu v podmienkach školy prioritné. Súčasná škola sa chápe ako dielňa ľudskosti. Dáva priestor na dodržiavanie ľudských práv, vzájomný rešpekt a minimalizovanie násillia, a to v dvoch dimenziách:

- v *európskej dimenzii* výchovy a vzdelávania (príprava občana integrovanej Európy, vytváranie spoločných hodnôt, pestovanie vzájomnej tolerancie a rozvoj medzinárodnej spolupráce),
- v *dimenzii humanizácie* výchovy a vzdelávania (zameriava sa na osobnosť, zdôrazňuje emocionálnu inteligenciu, motiváciu, prosociálne správanie, komunikáciu, morálku, autoreguláciu, schopnosť učiť sa a tvorivosť).

Úsilie všetkých zainteresovaných odborníkov v oblasti výchovy a vzdelávania smeruje naše školstvo na modernú proeurópsku úroveň. Ide o pomerne rozsiahly a zložitý proces, ktorý vyžaduje hlbšiu spoluprácu celého tímu odborných i pedagogických pracovníkov. Je založená na akútnej a naliehavej potrebe komplexnejšieho a systematickejšieho prístupu k výchovným problémom, objavení existujúcich skrytých rezerv v tímovej práci a naliehavej potrebe kooperácie všetkých zložiek výchovného poradenstva v škole a metodických a riadiacich orgánov ako v oblasti prevencie, tak i v oblasti intervencie.

V nasledujúcej časti príspevku sa dotkneme výchovných problémov v škole z pozície výchovného poradcu. Podľa posledných štúdií kvalitu školy určujú dva kvantifikovateľné indikátory: 1. excelentnosť – ukazovateľ úspešnosti vzdelávania, oblasť vzdelanostnej úrovne a 2. reziliencia – ukazovateľ úspešnosti výchovnej práce školy, oblasti prevencie a intervencie. Reziliencia (v individuálnom poňatí) je koncept označujúci schopnosť dieťaťa

vyvíjať sa normálnym spôsobom navzdory prítomnosti výrazných nepriaznivých, rizikových či negatívnych okolností (Novotný, 2008).

SWOT analýza je zhodnotenie silných a slabých stránok organizácie s cieľom stanoviť špecifické prednosti organizácie a súčasne rozhodnúť o opatreniach na odstránenie nedostatkov, ktoré obmedzujú konkurenčnú schopnosť organizácie. SWOT analýzu školy do istej miery určuje aj úroveň fungujúceho či nefungujúceho výchovno-poradenského systému v škole. Kompetencie všetkých zložiek výchovného poradenstva sú stanovené v školskej legislatíve a zosúladenie ich činností v praxi je prvotným predpokladom úspešného hodnotenia kvality školy.

V škole sa stretávame s mnohými negatívnymi situáciami ako sú napríklad šikanovanie, záškoláctvo, kriminalita, agresivita, ale aj s následkami domáceho týrania detí, alkoholizmu rodičov, užívaním drog, aj s novým fenoménom doby – kyberšikanovaním. Umením je včas rozpoznať príznaky vznikajúcich ťažkostí, identifikovať problém, včas porozumieť osobným problémom detí a dospelujúcej mládeže a vedieť sa profesionálne vyjadriť, pochopiť a poskytnúť účinnú radu. Tímová výchovno-poradenská spolupráca znásobuje sily a posilňuje jednotnosť výchovného pôsobenia na žiaka. Výchovný tím školy znázorňuje nasledujúci reťazec: učiteľ – triedny učiteľ – výchovný poradca, odborný pracovník – riaditeľ, ktorí tvoria výchovnú komisiu školy.

Dosiahnutie účinnosti pôsobenia výchovného tímu školy si vyžaduje veľmi dobrú a koordinovanú spoluprácu medzi školou a zákonným zástupcom žiaka, so štátnou správou v školstve na úseku škôl, so školskou samosprávou, s oddelením sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately ÚPSVaR, s poradenskými zariadeniami, zdravotníckymi zariadeniami, políciou, mimovládnyimi organizáciami a pod. Zásady spolupráce predpokladajú akceptovanie rovnocennosti partnerov, povinnosť vzájomne sa informovať, vzájomnú akceptáciu možností riešenia, pružnosť a adekvátnosť riešenia. Najdôležitejším prvkom spolupráce je však čo najrýchlejšia a najskoršia vzájomná informovanosť o vznikajúcich alebo už vzniknutých výchovných problémoch a hľadanie východiska z nich. Žiaľ, zatiaľ nie je pravidlom prizývať do škôl napríklad sociálneho kurátora alebo pracovníka sociálno-právnej ochrany k tvorbe opatrení školy, realizovať pohovory s rodičmi pred výchovnou komisiou, resp. požiadať o stanovisko iné zariadenia, ktoré sa spolupodieľajú na výchove a vzdelávaní detí. Netreba zabúdať aj na fakt, že škola je po rodine najdôležitejším partnerom pri riešení problémov detí. Podceňovanie spolupráce má negatívny dopad na celkové riešenie a čo je najhoršie, na samotného žiaka, o ktorého nám v konečnom dôsledku ide.

Každá škola má vypracovaný výchovný program školy s cieľom eliminovať najčastejšie sa vyskytujúce problémy (školský poriadok), ďalej systémové a praktické opatrenia v organizácii školy (vnútorné smernice školy) a metodiky na zabezpečenie správnej klímy v škole, atmosféry starostlivosti a bezpečia pre žiakov. Veľkú úlohu v tomto procese zohráva výchovný poradca školy. Nie je našim cieľom zapodievať sa jeho kompetenciami dopodrobna, sú všeobecne známe každému, kto sa touto problematikou zaoberá. Jeho činnosť a pôsobenie v škole opisuje veľa odborných publikácií. Nás zaujímajú dva kľúčové momenty v činnosti výchovného poradcu, a to – ako správne stanoviť pedagogickú diagnostiku vznikajúcich problémov žiaka a aké nástroje môže výchovný poradca využiť. Treba však podotknúť, že hranice jeho činnosti stanovuje vedenie školy – závisia od jeho podpory a akceptácie navrhnutých riešení.

V súčasnej dobe rastie počet detí s poruchami správania. Problémové správanie vzniká v dôsledku vzájomného pôsobenia mnohých socializačných faktorov, medzi ktoré patria:

- rodina,
- škola,
- neformálne organizácie mládeže, tzv. rovesnícke skupiny,

- formálne organizácie a inštitúcie,
- masmédiá, ktoré často deformujú, prípadne tvoria nové vzorce správania,
- sociálne siete.

Deti a mladí ľudia majú svoje vlastné problémy a nevedia ich riešiť. Praktické skúsenosti ukazujú, že kým koncom 20. rokov minulého storočia sa vo veľkej miere vyskytovali v školskom prostredí problémy spojené napríklad so zajakavosťou detí, tikmi a ďalšími neurotickými prejavmi, v súčasnosti sa vo väčšej miere objavuje napríklad mentálna anorexia, poruchy správania spojené s mentálnou retardáciou, depresie a pod. Etiológia daných problémov môže byť rôzna. Okrem iného, veľký počet detí sa rodí napríklad matkám alkoholičkám, závislým od drog, s infekčnými a inými vážnymi ochoreniami, ktoré majú negatívne dôsledky na funkčnosť CNS, prípadne následne vedú k výskytu rôznych somatických i psychických porúch detí. Zmenila sa aj tzv. konštelácia rodín – rodičia sú živnostníci, pracujú na dve aj tri zmeny, prípadne jeden z nich pracuje v zahraničí. Vtedy starostlivosť o deti často preberajú starí rodičia, prípadne iní dospelí členovia širšej rodiny.

Rastie počet neúplných rodín z dôvodu rozvodu rodičov alebo výchova dieťaťa rodičom bez partnera. Jednodetné rodiny mnohokrát pestujú v dieťati egoizmus a narcizmus. A samozrejme narastá aj nezamestnanosť rodičov. Mnohé rodiny strácajú svoju funkčnosť a harmóniu. Ak pri výchove chýba otec, absentuje vzor muža – najmä manuálna zručnosť; deti trávia čas v partiách. Ak chýba matka, absentuje obraz ženy – starostlivosť o rodinu; deti zvyčajne majú emočné problémy, trpia úzkosťami, depresiami. Nastupuje trend mladých rodín užiť si a pritom sa zabúda na potreby dieťaťa. Samozrejme uvedené dôvody nie je možné zovšeobecňovať, no často sa v praxi s nimi stretávame.

Poruchy správania charakterizujeme ako sociálnu narušenosť, ktorá sa nedá zvládnuť obvyklými pedagogickými prostriedkami a vyžaduje zvláštnu pedagogickú starostlivosť. L. Sejčová (2009) ich definuje ako „nápadné odchýlky od správania priemerného dieťaťa alebo mladistvého, ktoré majú dlhodobý charakter alebo sa vyskytujú častejšie“. M. Vágnerová (2009) za poruchové správanie detí a mládeže označuje správanie s takýmito znakmi:

- nerešpektovanie sociálnych noriem, ktoré žiak chápe, za ich porušenie však nepocituje vinu a odmieta niest zodpovednosť,
- neschopnosť udržiavať prijateľné sociálne vzťahy, nedostatok empatie, egoizmus,
- typickým spôsobom reagovania je agresívne správanie.

So žiakmi a deťmi so zdravotným znevýhodnením sa stretol takmer každý pedagóg. Prvým krokom k úprave, respektíve eliminácii poruchy je dobre stanovená pedagogická diagnóza. Cieľom pedagogickej diagnostiky je získať podklady pre ďalšie špeciálne vyšetrenie v poradenských alebo zdravotníckych zariadeniach zamerané na stanovenie odbornej diagnózy, na vypracovanie edukačných a reedukačných opatrení v spolupráci s odbornými zamestnancami, na reedukáciu v rámci školy, ale môže slúžiť aj pre vnútorné potreby školy. Pedagogická diagnostika pomáha výchovnému poradcovi aj v jeho koordinačnej činnosti so zákonnými zástupcami žiaka, napríklad pri poradenských pohovoroch a s inými inštitúciami, povedzme pri vypracovaní správ pre políciu, oddelenia kurately a pod.

Komplexne vypracovaná pedagogická diagnostika pomáha odborným zamestnancom v poradenských zariadeniach stanoviť záverečnú diagnózu a sledovať žiaka aj z pohľadu iného profesionála, odborníka – pedagóga. Keď hovoríme o výchovno-poradenskom procese v podmienkach školy, musíme hovoriť o súčinnosti všetkých odborných a pedagogických zamestnancov, ktorí sú zainteresovaní do riešenia konkrétneho problému. Vyžaduje sa ich úzka spolupráca aj pri interpretovaní diagnostických postupov.

Prvou úlohou učiteľa je jasne opísať aktuálne prejavy správania žiaka v škole. Zvyčajnými metódami v diagnostickej práci učiteľov sú: pozorovanie, rozhovor, anamnéza,

dotazníky, testy, rozbor výsledkov činnosti žiaka na vyučovaní a pedagogická dokumentácia. Kým pre psychologickú diagnostiku, či už v škole alebo v poradenských zariadeniach, existuje na tento účel široká škála štandardizovaných alebo neštandardizovaných testov a dotazníkov, v pedagogickej diagnostike okrem uvedených postupov alebo klasických spôsobov zisťovania vedomostnej úrovne žiakov, je ich veľký nedostatok. Doteraz vypracované metodiky sú zastarané, časovo a legislatívne neaktuálne a málo použiteľné v praxi. Metodika pedagogickej diagnostiky žiakov je iba čiastočne rozpracovaná v knihe J. Boroša (1980) *Príručka pre výchovných poradcov*. M. Šefránková (1999) v publikácii *Výchovný poradca*, ktorá je určená riaditeľom škôl, iba vymenúva metódy práce výchovného poradcu, bez konkretizácie metód pedagogickej diagnostiky. To isté sa týka inovovanej knižnej verzie (Šefránková, 2007). Ani materiál *Výchovné poradenstvo v kocke 1* (kolektív autorov, 2008), ktorý bol vydaný v štyroch brožúrkach v CPPPaP Námestovo, nepojednáva o konkrétnych formách pedagogického diagnostikovania, skôr sa zaoberá formami práce výchovného, resp. kariérového poradcu a využitím metód sociálnej psychológie.

Absencia školskej diagnostiky zodpovedajúcej súčasným poznatkom pedagogických vied a stavu praxe má za následok averziu a negatívne reakcie zo strany učiteľov, ktorí si okrem vzdelávacej stránky vyučovacej hodiny, musia svoj časový harmonogram rozdeliť aj na pozorovanie prejavov správania problémového žiaka, nehovoriac o tom, že v triede je viac žiakov s rôznymi poruchami, resp. špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Podľa mnohých výchovných poradcov a odborníkov pedagogická diagnostika disponuje veľmi malým repertoárom diagnostických metód, ktoré sú orientované na konkrétneho žiaka, respektíve na určité rysy a aspekty jeho správania v podmienkach školy. Aj K. Jarábek (2010) v informačnom materiáli *Profesionalita v práci výchovného poradcu* uvádza len známe metódy pedagogickej diagnostiky. Podľa neho pod pedagogickou diagnostikou rozumieme používanie metód pedagogickej diagnostiky s cieľom skúmať, interpretovať a prípadne prognosticky hodnotiť školský prospech a výchovnú zvládnuteľnosť dieťaťa (mládeže) v školách a školských zariadeniach metódami a technikami ako sú napríklad pozorovanie, explorácia, diagnostické skúšanie, testy, prístrojové metódy. Relevantné údaje si výchovný poradca zaznamenáva do záznamového hárku. Otázka vytvorenia vhodných metód pedagogickej diagnostiky v praxi je stále otvorená. Prax vyžaduje aktuálne inovovať doteraz používanú metodiku a vytvoriť také metódy, aby boli časovo ľahko zvládnuteľné, komplexné a získané informácie sa dali vyhodnotiť aj v súlade s potrebami pedagogickej práce v škole.

Z praktických skúseností sa nám osvedčil jednoduchý diagnostický postup, ktorý obsahuje viacero etáp:

1. Formulácia problému;
2. Získavanie diagnostických údajov o žiakovi;
3. Spracovanie získaných údajov;
4. Interpretácia získaných výsledkov a hodnotenie žiaka
5. Záver a prognóza ďalšieho vývinu.

Okrem opisu prejavov správania žiaka v škole je potrebné diagnostikovať sociálne vzťahy v triede, celkovú klímu a atmosféru triedy, učebné prostredie, diagnostikovať rodinné prostredie a v neposlednom rade i zdravotné problémy žiaka. Treba si uvedomiť, že ide o dlhodobý proces, ktorý prebieha v rámci vyučovania a ak správanie problémového žiaka narúša vzdelávanie ostatných žiakov triedy, ktorým nesmie byť odobraté právo na vzdelávanie, musíme hľadať riešenie čo najrýchlejšie. Veľmi často sa stáva, že v snahe pomôcť jednému žiakovi sa neadekvátnym ospravedlňovaním jeho prejavov v správaní, napríklad poukázaním na to, že sú aj horší žiaci, zhoršuje celková klíma v triede. Zahmlievanie skutočností a nedostatočná spolupráca pedagógov s vedením školy, s triednym učiteľom, resp. výchovným poradcom má za následok zlyhanie výchovno-poradenskej činnosti v škole.

Tímová práca jednotného výchovného pôsobenia na žiaka je nevyhnutným predpokladom zvládnutia takých záťažových situácií akou je práca so žiakom s problémovým správaním.

V poslednom čase sa odborná, ale aj laická verejnosť zaoberá problematikou kariérového poradenstva v základných a stredných školách so zreteľom na regionálne osobitosti trhu práce. Je celkom samozrejmé položiť si otázku, ako zosúladiť individuálne potreby žiaka s celospoločenskými potrebami. Celková organizácia a realizácia výchovného, vrátane kariérového poradenstva v rezorte školstva si vyžaduje komplexný a premyslený rad systémových krokov centrálnych i regionálnych, rezortných i mimorezortných inštitúcií. Mal by brať zreteľ i na žiakov s rôznymi poruchami učenia, správania, zdravotným postihnutím.

Požiadavky na vykonávanie kariérového poradenstva, či už v 1. smerovej voľbe, ktorá určuje smer vzdelávacej cesty alebo aj voľbu povolania, alebo v 2. smerovej voľbe, ktorá pre väčšinu absolventov stredných škôl znamená prechod na trh práce, sú vysoké. Vyžadujú od výchovného, resp. kariérového poradcu znalosti z pedagogiky a sčasti zo psychológie, sociálnej pedagogiky a práva.

Keď hovoríme o kariérovom poradenstve v školách, máme na mysli program kariérovej výchovy realizovaný ako súčasť širšieho výchovno-vzdelávacieho programu školy. Prácou učiteľov v rámci učebných predmetov, výchovných poradcov v rámci informačno-poradenského programu a tiež v rámci školskej i mimoškolskej záujmovej činnosti sa postupne profiluje budúce študijnno-profesijné zameranie každého žiaka. Pre budúcnosť by bolo žiaduce zaradiť túto problematiku do vzdelávacieho procesu formou prierezových tém alebo novým predmetom *voľba povolania* v 8. a 9. ročníku základnej školy.

Z analýz a záverov rôznych prieskumov, ktoré sú voľne dostupné v knižnej alebo elektronickej podobe, vyplýva, že výchovný poradca v oblasti kariérového poradenstva

- poskytuje informácie o študijných odboroch, povolaniach, zamestnaniach a požiadavkách, ktoré sa kladú na človeka;
- má prehľad o faktoroch, ktoré ovplyvňujú voľbu štúdia, a pomáha žiakom, aby si vybrali tie najvhodnejšie študijné odbory a povolania;
- dlhodobo sleduje profesijné záujmy žiakov a pomáha im zosúladiť svoje záujmy s požiadavkami povolania a s pracovnými príležitosťami;
- poskytuje alebo sprostredkuje informácie o možnostiach vzdelávania a zamestnania v regióne, na Slovensku a v EÚ;
- vedie žiakov k prehlbovaniu sebapoznania, k definovaniu svojich silných a slabých stránok;
- učí žiakov vnímať nadobudnuté vedomosti, schopnosti a zručnosti vo vzťahu k svetu práce a budúcemu zamestnaniu,
- dobre pozná aktuálne problémy trhu práce a vie sa orientovať v problematike pracovného práva.

Rastie počet takých absolventov učebných a študijných odborov, ktorí reálne neodhadli potreby trhu práce, alebo dostatočne nevyužili široké možnosti ponúkané pri plánovaní svojej profesijnej dráhy. Vývoj nezamestnanosti mladých ľudí v Slovenskej republike je tiež ovplyvnený nedostatočnou väzbou medzi školským systémom a trhom práce. Za pozornosť by stálo venovať sa aj problematike zamestnanosti žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a sledovať systém ponúkaných učebných a študijných odborov v sieti stredných škôl. Počet žiakov s rôznym zdravotným obmedzením rastie. Dokazujú to mnohé výskumy, ktoré však uvádzajú iba žiakov, ktorí prešli diagnostickým vyšetrením v poradenských alebo zdravotníckych zariadeniach. V praxi sa však stretávame

s tým, že rodičia takýchto detí často odmietajú spolupracovať, aby v deviatom ročníku, keď sa budú rozhodovať o profesijnom zameraní svojho dieťaťa, mali širší výber študijných alebo učebných odborov. Množia sa prípady, keď dokonca v deviatom ročníku nepodpíšu súhlas s individuálnym vzdelávaním, hoci napríklad od 5. ročníka sa ich dieťa učilo podľa individuálneho vzdelávacieho programu. Je veľmi ťažké sledovať kariérovú dráhu týchto detí a ešte ťažšie je odhaliť ich uplatnenie na trhu práce, iba veríme, že sú úspešné.

Ponuku na trhu práce v kraji či v okrese vytvárajú pracovné miesta v podnikoch a organizáciách, ktoré by mali konkretizovať svoje personálne potreby a prognózovať ich na niekoľko rokov dopredu. Spolupráca medzi niektorými podnikmi a odbornými školami funguje aj v súčasnosti, avšak v obmedzenej miere, napríklad formou exkurzie, krátkodobej praxe, sponzorstva a pod. To by sa malo v budúcnosti zmeniť. Vyplýva to z legislatívneho návrhu zákona o odbornom vzdelávaní a príprave, podľa ktorého sa majú vytvoriť podmienky aj na ovplyvňovanie obsahu vzdelávania podľa potrieb trhu.

Podľa *Koncepcie rozvoja stredných škôl v Nitrianskom samosprávnom kraji s vyhlídkou do roku 2015* sa školy a školské zariadenia musia otvoriť voči okoliu, dopytu na trhu práce a reagovať na aktuálne informácie, ktoré sa týkajú miery nezamestnanosti a uplatnenia absolventov, ako aj na celkovú ekonomickú situáciu.

Sledovanie informácií o regionálnych špecifikách rozvoja spoločnosti, demografickom vývoji, regionálnych špecifikách rozvoja ekonomiky, hospodárskej charakteristiky kraja, situácii a vývoji výchovno-vzdelávacej sústavy v kraji, je potrebné pre profesionálny rast kariérového poradcu. Zdrojom potrebných údajov a materiálov sú štatistické prehľady o počte a štruktúre evidovaných nezamestnaných absolventov škôl, ako aj uchádzačov o zamestnanie všeobecne, ktoré zverejňuje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, okresné Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny a mnohé iné inštitúcie a agentúry, na svojich internetových stránkach (www.upsvar.sk, www.upsvarn.sk, www.profesia.sk, www.burzaprace.sk, www.kariera.zoznam.sk, www.jobpilot.sk, www.trhprace.sk a pod.). Obsah kariérového poradenstva by mal vychádzať z existujúcej štruktúry pracovných miest a pracovných príležitostí na jednej strane a zo štruktúry vzdelávacích a profesionálnych orientácií absolventov stredných škôl na strane druhej. Prepojenie oboch štruktúr nasmerovaných na potreby mladého človeka ako najdôležitejšieho článku v celom výchovno-poradenskom, respektíve kariérovom poradenstve, je stálou a hlavnou úlohou kariérového poradcu v školách rôzneho typu.

Nevyhnutnými podmienkami a potrebami v práci výchovného – kariérového poradcu sú štúdium odbornej knižnej a časopiseckej literatúry, účasť na seminároch a konferenciách, ktoré organizujú inštitúcie a firmy, systematické vzdelávanie sa, vybavenie kabinetov kariérovej výchovy v školách, zdokonaľovanie sa v počítačovej gramotnosti a pod. Od týchto faktorov vo veľkej miere závisí kvalita poskytovaných poradenských činností.

Pri rozhodovaní o štúdiu by mali uchádzači poznať nielen sami seba, svoje schopnosti a predpoklady, čo je súčasťou poradensko-psychologického programu, ale mali by čo najviac vedieť o povolaniach, vlastných predpokladoch k povolaniu, o uplatnení sa na trhu práce a budúcich perspektívach. Dôkladné vypracovanie profilu absolventa strednej školy s jasne a prehľadne stanovenými požiadavkami na všeobecné vedomosti, odborné vedomosti a na zručnosti, je pre potreby kariérového poradcu nevyhnutné.

Súčasný systém podmienok a kritérií prijímania žiakov na stredné školy by mal prejsť analytickým prehodnotením vzhľadom na vedomostnú úroveň žiakov. Je potrebné brať do úvahy pripomienky výchovných, kariérových poradcov v školách, ktorí uvedený jav chápu ako vážny problém. Čoraz väčšia túžba rodičov splniť si svoje osobné nesplnené ambície sa stáva veľkou bariérou a často zdrojom konfliktov, pri vhodnom výbere štúdia na strednej alebo aj vysokej škole. V týchto súvislostiach sa vzdelávanie chápe ako jeden z dôležitých prostriedkov na znižovanie, respektíve zvyšovanie nezamestnanosti. Rozvíjajúca sa

ekonomika a neustále sa meniace ponuky na trhu práce vyžadujú vzdelaného odborníka, flexibilného človeka a hlavne takého, ktorý sa chce ďalej vzdelávať a pracovať na svojom profesijnom a kariérovom raste.

LITERATÚRA

- BOROŠ, J. 1980. Príručka pre výchovných poradcov. Bratislava: SPN.
- HARGAŠOVÁ, M. 2008. Výchovný poradca na základnej a strednej škole. Štandard povolania / funkcie. Bratislava: MPC.
- JARÁBEK, K. 2010. Profesionalita v práci výchovného poradcu. Bratislava: MPC.
- Koncepcia rozvoja stredných škôl v Nitrianskom samosprávnom kraji s výhľadom do roku 2015.* [online]. Dostupné na: www.unsk.sk/showdoc.do?docid=70.
- NOVOTNÝ, J. S. 2008. Resiliencie detí a možnosti jej podpory a rozvoje. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, roč. 43, č. 4, s. 324-331.
- SEJČOVÁ, L. 2009. Kriminalita mladistvých a delikvencia maloletých. In: EMMEROVÁ, I. (Ed.): *Poruchy správania žiakov základných a stredných škôl – ich etiológia a riešenie. Mládež a spoločnosť 1.* Bratislava: MŠ SR; ÚIPŠ.
- ŠEFRÁNKOVÁ, M. 1999. Výchovný poradca v škole. Bratislava: RAABE.
- ŠEFRÁNKOVÁ, M. 2007. Výchovný poradca v škole. Bratislava: IRIS.
- VÁGNEROVÁ, M. 2009. Psychopatologie pro pomáhající profese. In: EMMEROVÁ, I. (Ed.): *Poruchy správania žiakov základných a stredných škôl – ich etiológia a riešenie. Mládež a spoločnosť 1.* Bratislava: MŠ SR; ÚIPŠ.
- Výchovné poradenstvo v škole 1.* 2008. Námestovo: CPPP.

Mgr. Mária Luptáková pracuje v Základnej škole na Nábrežnej ul. č. 95 v Nových Zámkoch ako učiteľka a výchovná poradkyňa. Má niekoľkoročné skúsenosti metodičky pre výchovné poradenstvo v Centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie Nové Zámky. Aktívne sa zapája do celoslovenského diania v oblasti výchovného poradenstva v rámci expertných tímov národných projektov. Pracuje v Informačno-koordinačnej rade Asociácie výchovných poradcov.

METODICKÉ VEDENIE VÝCHOVNÝCH PORADCOV

MILAN ANTAŠ

Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, Poprad

Súhrn: Autor oboznamuje s legislatívnym vymedzením funkcie výchovného poradcu a jeho súčasným postavením v základných a stredných školách. Napriek tomu, že školský zákon a príslušná vyhláška ukladajú centrá pedagógicko-psychologického poradenstva a prevencie metodicky usmerňovať činnosť výchovných poradcov, v porovnaní s minulosťou využívajú centrá túto svoju kompetenciu nedostatočne. Súvisí to aj s faktom, že zákon o pedagogických a odborných zamestnancoch nezaradil medzi odborných pracovníkov poradenských zariadení odborníkov s pedagogickým vzdelaním, ktorí by mohli a mali vykonávať funkciu metodikov pre výchovné poradenstvo. Autor podáva návrh pracovnej náplne týchto odborníkov a príspevok dopĺňa orientačným plánom činnosti metodika pre výchovné poradenstvo vypracovaným na jeden školský rok.

Kľúčové slová: výchovný poradca, metodik pre výchovné poradenstvo, metodické vedenie

Výchovný poradca je súčasťou slovenského školského poradenského systému od začiatku jeho systematického budovania, t. j. od začiatku šesťdesiatych rokov minulého storočia. Precízne legislatívne vymedzenie činnosti jednotlivých zložiek výchovného a profesionálneho poradenstva z tých čias je v mnohom inšpiratívne aj pre naše súčasné snahy dostať celý systém školského poradenstva na vysokú kvalitatívnu úroveň.

Právny rámec, ktorý by vytvoril jednoznačný obsahový i terminologický základ pre vytvorenie konzistentnej vnútornej štruktúry, systému riadenia a špičkového odborného personálneho zabezpečenia školského poradenského systému je napriek neustálym snahám odborných inštitúcií i profesných organizácií v nedohľadne. Nehovoriac o primeranom finančnom krytí celého spektra činností súvisiacich s fungovaním poradenského systému. Nedostatočne využitou príležitosťou bola aj realizácia *Koncepcie pedagogicko-psychologického poradenského systému a jeho implementácie do praxe*, prijatá uznesením Vlády Slovenskej republiky č. 283 z 21. marca 2007, aj keď znamenala istý posun v oblasti školského poradenstva – podľa nás ale v oblasti výchovného poradenstva iba veľmi obmedzene.

Výchovný poradca je v priamom styku s reálnym školským životom, s jeho každodennými potrebami i problémami, je takpovediac v prvej línii. Vzhľadom na náročnosť svojho pôsobenia by mal byť skúseným, morálne bezúhonným učiteľom s dobrými komunikačnými kompetenciami, taktnosťou a diskretnosťou. Svojím správaním a vystupovaním by mal byť pre žiakov vzorom a jeho správanie by pre nich malo byť modelom. Okrem racionálneho nadhľadu by mal mať aj schopnosť empatie. Má byť schopný tímovu spolupracovať, zvládať záťažové situácie, ovládať sa, zdokonaľovať sa vo svojom odbore

a byť človekom, ktorého pomoc a radenie iným teší, nie vyčerpáva (pozri Hargašová et al., 2008).

Pri vymedzení kompetencií výchovného poradcu, štandardov jeho činnosti (spracovaných viacerými odbornými tímami a expertnými skupinami) sa stretávame s tým, že sa od neho očakáva nesmierne množstvo rôznych, navzájom síce súvisiacich, ale rôznorodých a vyslovene náročných činností, pričom sa do úvahy neberie jeho reálne osobné postavenie v školskom systéme. Ak má naozaj zvládnuť všetko, čo sa od neho očakáva, musí dôjsť nevyhnutne k zásadnej zmene tak v legislatívnom vymedzení výchovného poradcu ako zložky školského poradenského systému, ako aj pri vytváraní podmienok pre jeho personálne postavenie (vrátane nárokov na jeho kvalifikáciu, odbornosť a prax,) a materiálne-technické zabezpečenie jeho činnosti (čas, priestor, morálne a finančné ocenenie). Toto všetko však ostáva pri akejkoľvek doterajšej zmene školskej legislatívy obchádzanou oblasťou. Kladieme si otázku, či je to z nedostatočného pochopenia dôležitosti práve tohto prvku školského poradenského systému, alebo kvôli finančnej náročnosti zmeny, či z iných príčin.

Do pozornosti dávam aj záverečnú správu *Analýza prieskumu činnosti výchovných poradcov na základných, stredných a špeciálnych školách* (Dianovská, 2009), z ktorej jasne vyplýva ako podhodnotené je postavenie výchovného poradcu v systéme výchovného poradenstva v školskom systéme na Slovensku. Stav za roky od prieskumu sa absolútne nezmenil, dokonca sa v niektorých ukazovateľoch (najmä v metodickom vedení zo strany centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie) zhoršil a je naďalej neudržateľný v pomere k úlohám, ktoré má výchovný poradca plniť.

Pretože si však uvedomujeme súčasnú realitu, pozreli sme sa na možnosti, ako sa pomáha výchovným poradcov v ich situácii zo strany iných inštitúcií, najmä úzko spolupracujúcich, ktoré majú dokonca v zákone č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov stanovenú povinnosť metodicky viesť výchovných poradcov v školách – sú to centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centrá špeciálnopedagogického poradenstva. Metodické vedenie výchovných poradcov v základných a stredných školách je dané § 130 ods. 7 zákona: „Poradenské zariadenia uvedené v odseku 2 (*centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centrum špeciálnopedagogického poradenstva – poznámka autora*) metodicky usmerňujú činnosť ďalších zložiek systému výchovného poradenstva v školách podľa písm. a) až f) ods. 2 § 27 (*písmeno a uvádza výchovného poradcu – poznámka autora*) alebo v školských zariadeniach podľa § 117 a 120 v členení určenom poradenským zariadením podľa odseku 2.“

Metodické vedenie výchovných poradcov je vymedzené aj v § 3 ods. 2 Vyhlášky MŠ SR č. 325/2008 Z. z. o školských zariadeniach výchovného poradenstva prevencie: „Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie metodicky usmerňuje činnosti

- a) koordinátorov prevencie a školských psychológov v školách a školských zariadeniach podľa § 130 ods. 5 zákona,
- b) výchovných poradcov, liečebných pedagógov a sociálnych pedagógov v základných školách, stredných školách a v školách pre žiakov s nadaním.“

Metodické vedenie výchovných poradcov bolo desaťročia štandardnou súčasťou práce poradní (s rôznymi názvami až po súčasný (CPPPaP a ČŠPP). Zabezpečovali ho poväčšine metodici pre výchovné poradenstvo, z ktorých podľa našich informácií rozhodujúcu časť tvorili odborníci s pedagogickým vzdelaním a s rôznou úrovňou ďalšej špecializácie.

Prijatím zákona 317/2009 Z. z. z 24. júna 2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov však došlo k zásadnej zmene, ktorú sa napriek silnej argumentácii nepodarilo pri tvorbe tejto školskej normy zvrátiť. Zo štruktúry odborných zamestnancov poradní vzhľadom na vymedzenie kvalifikačných

predpokladov vypadli odborníci s pedagogickým vzdelaním (s výnimkou pedagógov, ktorí študovali odbor pedagogika a splnili osobitnú kvalifikačnú požiadavku – najmenej desať rokov odbornej činnosti v oblasti prevencie, intervencie a poradenstva). Terminologické tápanie a neochota akceptovať potrebu rozšíriť kategórie zamestnancov poradní (napriek korektne spracovanému návrhu Asociácie výchovných poradcov Slovenska) dostali metodické vedenie výchovných poradcov na slepú koľaj a v mnohých CPPPaP sa táto činnosť nevykonáva vôbec, alebo iba okrajovo odbornými zamestnancami, ktorí k tejto činnosti nemajú vzťah ani dostatočnú špecializáciu. Ak sa v súčasnosti v niektorých centrách vykonáva metodická činnosť a najmä metodická činnosť vo vzťahu k výchovným poradcem, vyplýva to skôr z dobrej tradície, z kvalifikovaného personálneho zabezpečenia (ktoré bolo zdecimované realizáciou zákona č.317/2009 Z. z.) a na základe vnútorného presvedčenia riaditeľov centier, ktorí si uvedomujú dôležitosť metodiky kariérového a výchovného poradenstva pre kvalitné fungovanie celého poradenského systému.

Pre pochopenie potreby metodickej pomoci výchovným poradcem zo strany CPPPaP sa pokúsime načrtnúť oblasti metodického pôsobenia, ktoré by mal realizovať odborný zamestnanec centra – podľa nášho názoru metodik pre výchovné poradenstvo, pôsobiaci v rámci príslušného oddelenia centra. Náš návrh znie:

Oddelenie metodiky výchovného poradenstva / metodik:

- Vypracováva koncepciu výchovného poradenstva v rámci svojej odbornej a územnej kompetencie, sleduje legislatívu, informuje výchovných poradcov ZŠ a SŠ o zmenách a úpravách týkajúcich sa výchovného poradenstva a na základe podnetov z poradenskej praxe navrhuje kompetentným orgánom obsah právnych noriem.
- Vypracuje funkčný informačný systém v okruhu svojej pôsobnosti.
- Spolupracuje s ďalšími inštitúciami pôsobiacimi v oblasti výchovného a kariérového poradenstva (iné poradenské organizácie a inštitúcie, sociálne odbory štátnych a samosprávnych inštitúcií, bezpečnostné zložky, ÚPSVaR, zamestnávateľské organizácie a jednotliví zamestnávatelia, vzdelávacie inštitúcie a organizácie a i.) a sprostredkúva tieto kontakty výchovným poradcem.
- Obsahovo, organizačne a personálne zabezpečuje pravidelné porady výchovných poradcov ZŠ a SŠ, pravidelne organizuje ich spoločné rokovania najmä pri riešení problémov, ktoré sú v prieniku ich činnosti (napr. legislatívne zmeny, práca so začlenenými žiakmi a žiakmi so ŠVVP, prijímacie konanie a jeho špecifiká, potreby pracovného trhu v regióne a pod.), sprostredkúva pre nich informácie prizývaním odborníkov z oblastí dotýkajúcich sa problematiky a obsahu práce výchovného poradcu.
- Organizuje odborné exkurzie výchovných poradcov vo vzdelávacích a zamestnávateľských inštitúciách a organizáciách.
- Spolupracuje so Sekciou rozvoja a informačných systémov CVTI – sprostredkúva informačný systém pre ZŠ, rieši problémy súvisiace s aplikovaním programu Proforient v poradenskej praxi, školí začínajúcich výchovných poradcov v práci s programom Proforient.
- V rámci metodických návštev v školách pomáha pri zavádzaní a vedení agendy výchovného poradcu.
- S vedením škôl rieši pracovné podmienky, technické a technologické vybavenie pracoviska výchovného poradcu.

- Pri riešení výchovných problémov a problémov v oblasti kariérového poradenstva spolupracuje s vedením príslušných škôl v spolupráci s ďalšími odbornými zamestnancami centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie.
- Pripravuje metodické a informačné materiály pre výchovných poradcov, pedagogických zamestnancov škôl a rodičov, resp. zákonných zástupcov, oboznamuje výchovných poradcov základných a stredných škôl s novými metódami pedagogickej diagnostiky a intervencie.
- Pripravuje informácie pre médiá.
- Spolupracuje s regionálnou štátnou správou a samosprávou v oblasti školskej poradenskej problematiky.
- Obsahovo, materiálovo-technicky a personálne zabezpečuje informačnú burzu stredných škôl a zamestnávateľov v spolupráci s Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny, základnými, strednými školami a zamestnávateľmi.
- Organizačne zabezpečuje poradenské dni v školách alebo podobné formy skupinového poradenstva pre žiakov, rodičov, resp. zákonných zástupcov; sám sa v spolupráci s odbornými zamestnancami CPPP a P (psychológ, špeciálny pedagóg, sociálny pedagóg) podieľa na ich realizácii.
- V rámci vnútorných činností centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie:
 - vykonáva samostatnú odbornú činnosť v oblasti pedagogickej diagnostiky, výchovného a kariérového poradenstva a podieľa sa v spolupráci s ostatnými odbornými zamestnancami CPPP a P na riešení výchovných problémov detí a žiakov;
 - individuálnou a skupinovú formou vykonáva samostatnú odbornú činnosť zameranú na kariérové poradenstvo a výber povolania žiakov základných, stredných, špeciálnych škôl a ostatných žiadateľov;
 - poskytuje poradenstvo zákonným zástupcom žiakov a pedagogickým zamestnancom škôl a školských zariadení;
 - vedie kabinet výchovného / kariérového poradenstva v CPPP a P, pokiaľ má na to vytvorené podmienky.

Vzhľadom na fakt, že v SR nie je vytvorený štandardný systém metodického vedenia výchovných poradcov ako neoddeliteľnej súčasť dnešného poradenského systému, nemôžeme si osobovať právo na úplné vymedzenie činnosti metodika pre výchovné poradenstvo, pretože v niektorých poradenských centrách jeho činnosť absentuje úplne, alebo sa vykonáva iba sporadicky, je personálne zabezpečovaná zamestnancami bez odborných kompetencií. Podľa našich skúseností však tam, kde sa realizuje koncepčne a dlhodobo, prináša pozitívne výsledky v zvýšenej kompetentnosti výchovných poradcov jednotlivých škôl a v zlepšení úrovne poskytovaných poradenských služieb žiakom, rodičom, resp. zákonným zástupcom, pedagógom i verejnosti.

Legislatívne korektné vymedzenie metodických činností poradenských zariadení, ktorým táto činnosť vyplýva zo zákona, kvalitné personálne a materiálne zabezpečenie môže posunúť celý poradenský systém na novú úroveň.

LITERATÚRA

- DIANOVSKÁ, A. 2009. Analýza prieskumu činností výchovných poradcov na základných, stredných a špeciálnych školách. Záverečná správa. Bratislava: MVK VÚDPaP, 65 s.
- HARGAŠOVÁ, M. a kol. 2008. Výchovný poradca na základnej a strednej škole. Analýza a závery prieskumu. Projekt SOP LZ 2004/4-013. Bratislava: MPC.
- Koncepcia pedagogicko-psychologického poradenského systému a jeho implementácie do praxe.* Schválená uznesením Vlády SR č. 283/2007 zo dňa 21. 3. 2007.
- Vyhláška MŠ SR č. 325/2008 Z. z. o školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie.*
- Zákon NR SR č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení.*
- Zákon NR SR č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení.*

PRÍLOHA 1 – Ukážka plánu práce metodika pre výchovné poradenstvo

CPPPaP v

Plán činnosti

metodika pre výchovné poradenstvo na školský rok/....

September:

- Porada výchovných poradcov ZŠ, SZŠ, SŠ: hlavné úlohy v školskom roku, zmeny v programe PROFORIENT;
- Seminár: Žiak so ŠVVP: vedenie agendy žiaka, tvorba individuálneho výchovno-vzdelávacieho plánu žiaka so ŠVVP;
- Príprava plánu metodických návštev SŠ a ZŠ;
- Individuálna konzultačná a poradenská činnosť pre žiakov, študentov a rodičov.

Október:

- Porada výchovných poradcov ZŠ, SZŠ: predstavenie programu kariérovej výchovy: Kým chcem byť – vzdelávací program pre šieste ročníky ZŠ, štartovací program pre šiestakov v kariérovej výchove;
- Vedenie agendy výchovného poradcu, plán práce a denník výchovného poradcu;
- Príprava poradenských dní v školách;
- Spresnenie štatistiky nižšie končiacich žiakov a žiakov so ŠVVP;
- Individuálna konzultačná a poradenská činnosť pre žiakov, študentov a rodičov.

November:

- Porada výchovných poradcov ZŠ, SZŠ, SŠ: informácie ÚPSVa o pracovnom trhu v regióne;
- Spracovanie agendy zberu záujmu žiakov ZŠ a SŠ, kontrola súborov;
- Spracovanie zoznamu žiakov so ŠVVP končiacich povinnú školskú dochádzku a žiakov so ŠVVP v ZŠ a SŠ;
- Individuálne konzultácie a poradenská činnosť;
- Kontrola agendy výchovných poradcov spojená s metodickými návštevami SŠ a ZŠ podľa plánu.

December:

- Seminár Postupy a techniky v kariérovej výchove a poradenstve;
- Spracovanie informácie o prijímacom pokračovaní pre médiá;
- Spracovanie zostáv pre školské výpočtové stredisko a verifikácia zdrojov končiacich žiakov spojená s výmenou databázy a prípravou na zber posledných informácií;
- Individuálne konzultácie a poradenská činnosť;
- Exkurzia výchovných poradcov SŠ vo vybranom podniku;
- Kontrola agendy a písomností, administratívne práce.

Január:

- Porada výchovných poradcov SŠ: žiak so ŠVVP a jeho možnosti pokračovať v štúdiu na strednej škole a uplatniť sa na pracovnom trhu (ZŠ, SZŠ, SŠ, ÚPSVaR);
- Zber informácií a posledné opravy databázy;
- Zverejnenie informácií o prijímacom pokračovaní v regionálnych médiách;
- Metodické návštevy ZŠ a SŠ podľa požiadaviek výchovných poradcov spojené s besedami pre žiakov a rodičov;
- Individuálna konzultačná a poradenská činnosť.

Február:

- Porada s výchovnými poradcami SŠ: kritériá SŠ v prijímacom konaní;
- Verifikácia a expedícia prihlášok do škôl talentového zamerania;
- Individuálna konzultačná a poradenská činnosť;
- Metodické návštevy SŠ a ZŠ podľa plánu.

Marec:

- Porada výchovných poradcov ZŠ, SZŠ a SŠ: komunikácia výchovných poradcov ZŠ a SŠ pri riešení problémov žiakov pri prechode zo ZŠ na SŠ;
- Individuálne konzultácie so strednými školami, konzultačné stretnutia s výchovnými poradcami na jednotlivých stredných školách;
- Individuálna poradenská činnosť zameraná na pomoc neprijatým po talentových skúškach;

- Príprava na 1. kolo prijímacích skúšok;
- Metodická návšteva SŠ a ZŠ podľa plánu;
- Účasť na zasadnutiach rodičovských združení – podľa požiadaviek škôl.

Apríl:

- Porada výchovných poradcov ZŠ: príprava na testovanie deviatakov;
- Aktív výchovných poradcov – výsledky testovania deviatakov, poradenstvo pre neúspešných žiakov;
- Poradenská činnosť zameraná na individuálne poradenstvo a odvolací proces v zmysle legislatívy – pre rodičov a žiakov ZŠ, SZŠ;
- Kontrola agendy výchovných poradcov, administratívna činnosť;
- Informácia o výsledkoch testovania deviatakov a o prijímacom pokračovaní pre médiá;
- Individuálna metodická pomoc výchovným poradcom.

Máj:

- Porada výchovných poradcov – výsledky testovania deviatakov, poradenstvo pre neúspešných žiakov;
- Aktív výchovných poradcov – výsledky umiestnenia žiakov so ŠVVP, riešenie problémov po 1. kole prijímacích skúšok;
- Príprava informačnej burzy stredných škôl;
- Konzultácie s výchovnými poradcami a riaditeľmi SŠ;
- Individuálna poradenská činnosť pre neúspešných uchádzačov;
- Kompletizovanie agendy, publikačná činnosť.

Jún:

- Informačná burza stredných škôl;
- Aktív výchovných poradcov ZŠ a SZŠ a SŠ – vyhodnotenie prijímacieho pokračovania, sumarizácia problémov v prijímacom pokračovaní, návrhy na riešenia pre budúci školský rok;
- Informácia o výsledkoch prijímacieho pokračovania pre médiá;
- Príprava zberu podkladov na základe požiadaviek školského výpočtového strediska;
- Administratívna činnosť, archivácia.

Júl – August:

- Vyhodnotenie a analýza výchovnej a poradenskej činnosti;
- Kompletizácia a archivácia materiálov;
- Spracovanie podkladov do hodnotiacej správy;
- Štúdium odbornej literatúry;
- Príprava a spracovanie odborných a metodických materiálov pre ZŠ a SZŠ a SŠ.

Poznámka: niektoré porady výchovných poradcov ZŠ sa realizujú priamo v prostredí stredných škôl. V takom prípade je súčasťou porady predstavenie výchovno-vzdelávacieho programu tejto školy

PhDr. Milan Antaš absolvoval štúdium na Filozofickej Fakulte UPJŠ v Prešove v roku 1981. V roku 1993 získal na Pedagogickej fakulte PU v Prešove aprobáciu pre vyučovanie dejepisu a občianskej náuky. Pracoval na rôznych pozíciách v oblasti kultúry a vzdelávania. Desať rokov sa venuje problematike výchovného a kariérového poradenstva, v súčasnosti ako metodik pre výchovné poradenstvo v Centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Poprade. Pôsoobil a pôsobí vo viacerých expertných tímoch zaoberajúcich sa výchovou a vzdelávaním žiakov zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia, zúčastňuje sa na tvorbe inovovaných odborných materiálov pre činnosť výchovných poradcov. Bol podpredsedom pracovnej skupiny pre oblasť vzdelávania Slovensko-pol'skej medzivládnej komisie, aktuálne je podpredsedom Asociácie výchovných poradcov Slovenska.

VÝCHOVNÝ PORADCA A JEHO ÚLOHA PRI HODNOTENÍ A KLASIFIKÁCIÍ PROBLÉMOVÉHO SPRÁVANIA ŽIAKOV ZŠ

JANA KLBÍKOVÁ

*Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie,
Nové Mesto nad Váhom*

Súhrn: Autorka stručne charakterizuje rezortný poradenský systém a úlohu výchovného poradcu v ňom. Podrobnejšie sa zaoberá poruchami správania z pedagogického hľadiska a referuje o výsledkoch prieskumu, ktorý uskutočnili v okrese Nové Mesto nad Váhom. Týkal sa hodnotenia problémového správania žiakov ZŠ, konkrétne výchovných opatrení a znížených známok zo správania v školskom roku 2013/2014. V závere uvádza návrhy výchovných poradcov na riešenie problémov v správaní žiakov.

Kľúčové slová: poruchy správania, výchovné opatrenia, známka zo správania

Výchova detí a ich formovanie je zložitá úloha pre nás dospelých, ide pri nej predovšetkým o rešpektovanie osobnosti dieťaťa a so všetkými jeho vývinovými osobitosťami a zvláštnosťami. Každé dieťa, aj to, ktoré má problémové správanie, si vyžaduje istú dávku trpezlivosti a lásky, ktorá sa nám v budúcnosti dvojnásobne vráti.

Prvá časť tohto príspevku obsahuje teoretickú analýzu postavenia a legislatívneho zaradenia pozície výchovného poradcu v škole, ako aj rozpracovanie problematiky problémového správania a porúch správania detí vo veku plnenia si školskej dochádzky. Druhá časť obsahuje výsledky prieskumu hodnotenia a klasifikácie problémového správania žiakov ZŠ v okrese Nové Mesto nad Váhom. V tomto okrese funguje už 17 rokov Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, v ktorom pracujem ako sociálny pedagóg – metodik pre výchovné poradenstvo. Mám možnosť nielen metodicky viesť výchovných poradcov, ale aj priamo pracovať s problémovými deťmi, či už individuálne v CPPPaP, alebo formou skupinovej práce s triednymi kolektívami v školách. V tejto práci vidím obrovský zmysel. Myslím, že výsledky nami realizovaného prieskumu môžu slúžiť ako podkladový materiál pri odôvodňovaní potrebnosti personálneho dobudovania nášho CPPPaP, ale aj pri obhajobe a posilňovaní postavenia výchovného poradcu v škole. Podľa môjho názoru je dôležitejšie robiť včasnú prevenciu pred vznikom problémového správania žiakov ako následnú intervenciu v triedach s problémovými žiakmi.

Systém školského poradenstva z pohľadu legislatívy

Systém výchovného poradenstva je určený zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších

predpisov. Základné zložky systému výchovného poradenstva a prevencie vymedzuje § 130 ods. 2. Sú nimi zariadenia výchovného, psychologického a špeciálnopedagogického poradenstva a prevencie (ďalej len poradenské zariadenie), ktorých súčasťou je:

- a) centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie,
- b) centrum špeciálnopedagogického poradenstva.

Odsek 3 určuje ďalšie zložky systému výchovného poradenstva a prevencie:

- a) *výchovný poradca*,
- b) školský psychológ,
- c) školský špeciálny pedagóg,
- d) liečebný pedagóg,
- e) sociálny pedagóg,
- f) koordinátor prevencie.

Podľa odseku 4 jednotlivé zložky systému výchovného poradenstva a prevencie spolupracujú najmä s rodinou, školou, školským zariadením, zamestnávateľmi, orgánmi verejnej správy a občianskymi združeniami. Všetky zložky systému výchovného poradenstva a prevencie sú organizačne a obsahovo prepojené.

Výchovný poradca a jeho pracovná náplň

Výchovný poradca

- a) plní úlohy školského poradenstva v otázkach výchovy, vzdelávania a profesijnej orientácie mládeže, ako aj v oblasti prevencie problémového a delikventného vývinu detí a mládeže,
- b) venuje osobitnú pozornosť žiakom zo sociálne znevýhodňujúceho prostredia, žiakom so zmenenou pracovnou schopnosťou, žiakom s postihnutím, nadaným a talentovaným žiakom,
- c) zabezpečuje komplexný poradenský servis – metodickú pomoc pre pedagogických zamestnancov školy, informačnú a poradenskú pomoc pre pedagogických zamestnancov, rodičov a žiakov,
- d) poskytuje pomoc pri riešení otázok osobnostného, sociálneho a vzdelávacieho vývinu – pedagógom a rodičom detí s vývinovými poruchami učenia, pedagógom a rodičom detí s vývinovými difícilitami a poruchami správania, pri voľbe štúdia a povolania a pri zabezpečovaní integrácie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- e) sprostredkúva prepojenie školy s poradenskými zariadeniami a inými odbornými zariadeniami zaoberajúcimi sa starostlivosťou o deti a mládež,
- f) podieľa sa na realizácii prevencie sociálnopatologických javov mládeže v spolupráci s koordinátorom prevencie sociálnopatologických javov a triednymi učiteľmi a vytvára kontrolný systém na monitorovanie situácie v škole,
- g) aktívne sa zúčastňuje pracovných porád, na ktorých informuje pedagogických zamestnancov školy o poradenských aktivitách, o opatreniach potrebných pre riešenie problémov žiakov v prospechu a správaní,
- h) uskutočňuje individuálne rozhovory s rodičmi detí s poruchami správania a prieskumy výchovnej situácie v rodinách problémových žiakov,

- i) aplikuje humanistické prístupy do výchovno-vzdelávacieho procesu a medziľudských vzťahov v škole.

Vymedzenie pojmu poruchy správania z hľadiska potrieb pedagogickej praxe

V súčasnosti neexistuje jednotná definícia pojmu porucha správania a neexistuje zhoda v tom, ktorá skutočnosť vyvoláva špecifické poruchy správania. V odbornej literatúre sa okrem pojmu poruchy správania stretávame s rôznymi výrazmi – výchovné ťažkosti, problémové správanie, odchýlky v správaní, emocionálne a sociálne narušené správanie, špecifické poruchy pozornosti tzv. ADD, alebo porucha pozornosti spojená s hyperaktivitou tzv. ADHD atď. V zásade ide o rôznorodé – z hľadiska príčin aj prejavov – formy neprispôsobivého správania, ktoré majú nepriaznivý vplyv na sociálne vzťahy jednotlivca a na jeho sociálnu adaptáciu. Definíciu a klasifikáciu porúch správania môžeme nájsť v medicínskej, psychologickej, sociologickej či pedagogickej literatúre, a to odráža aj celkové poňatie tohto problému.

Štátny pedagogický ústav vo svojom metodicko-informatívnom materiáli *Žiak s poruchami správania v ZŠ a SŠ* (Levčíková, 2013) uvádza: „Poruchy správania z pedagogického hľadiska chápeme ako široké etiologicky rôznorodé spektrum maladaptívneho správania, pričom jedinec je rezistentný na bežné výchovné pôsobenie a ide o trvalejší ráz a prejav osobnosti“.

Teoreticky je teda vznik a vývin jednotlivých typov porúch správania podmienený vnútornými a vonkajšími faktormi. V praxi sa väčšinou potvrdzuje kombinácia oboch typov faktorov, pričom jedna skupina má tzv. spúšťačnú funkciu a druhá skupina faktorov tento proces podporuje.

Z hľadiska problémov, ktoré sa najčastejšie prejavujú v procese výchovy a vzdelávania a ktoré majú vplyv na školský výkon žiaka, sú poruchy správania teoreticky rozdelené na tri skupiny (Levčíková, 2013):

1. *Špecifické (vývinové) poruchy správania, ktorých prvotnou príčinou nie sú nevhodné sociálne vplyvy* (výchova), ale drobné poškodenia neurologického charakteru, resp. biochemické zmeny CNS, následkom sú poruchy v oblasti:

- emocionálneho vývinu,
- motoricko-percepčnej oblasti,
- v rozvoji poznávacích funkcií.

2. *Poruchy správania prvotne zapríčinené nevhodnými výchovnými vplyvmi alebo nedostatočnou či nesprávnou výchovou*, ktoré sa prejavujú:

- problémami v adaptácii na základe nedostatočne utvorených alebo nesprávne utvorených návykov a spôsobilostí (tzv. dificulty),
- asociálnym až antisociálnym postojom a konaním jedinca.

3. *Iné poruchy správania.*

Problémové deti sú emocionálne, citlivé, vnímavé, zároveň výbušné a horšie sa vyrovnávajú so zmenami než ostatné deti. U všetkých detí sa určite niekedy vyskytnú neprimerané prejavy správania. Základným rozdielom medzi deťmi s poruchami správania a deťmi, ktoré majú správanie v norme, je miera, trvanie a stupeň nežiaduceho správania.

Príčiny porúch správania

Porucha správania a príčiny jej vzniku nie sú jednoznačné a neexistuje zhoda v tom, ktorá skutočnosť vyvoláva špecifické poruchy správania. Niektorí odborníci uvádzajú rôzne

vplyvy, ktoré majú alebo môžu mať vzťah k poruchám správania. Napríklad genetické vplyvy, oneskorené neurologické dozrievanie, prenatálne a postnatálne poškodenie, vplyv niektorých liekov, následky chorôb alebo úrazov a pod. Môže ísť o akékoľvek okolnosti, ktoré sa nejakým spôsobom dotýkajú mozgu (teda centrálného nervového systému) dieťaťa a samozrejme i vplyvu vonkajšieho prostredia.

Príčiny, ktoré ovplyvňujú vznik porúch správania vo všeobecnosti môžeme podľa E. Gajdošovej (1998) rozdeliť na *vnútorné, vonkajšie a kombinované činitele*, ktoré sa podieľajú na vzniku týchto porúch:

- *Vnútorné činitele* – sem možno zaradiť organické poškodenie mozgu, disproporcie vo vývine intelektu a emocionálna labilita. Ďalej to môžu byť osobitosti nervovej sústavy, vrodené vlastnosti, špecifiká procesu dozrievania nervovej sústavy, choroby a úrazy, ktorých následkom sú poruchy v oblasti emocionálneho vývinu, motoricko-percepčnej oblasti a v rozvoji poznávacích funkcií.
- *Vonkajšie činitele* – sem patria nevhodné sociálne vplyvy zo strany rodinného prostredia, škola, rovesníci, nesprávna a nedostatočná výchova, strata jedného rodiča, rozvod, presťahovanie sa, nepripravenosť rodičov na výchovu detí, alkoholizmus, kriminalita v rodine, partia kamarátov, sociálne vzťahy v triede a pod.
- *Kombinované* – zväčša sa na problémovom správaní podieľajú niektoré z vnútorných v kombinácii s vonkajšími činiteľmi.

Treba mať na pamäti, že rovnaké správanie rôznych detí môže mať rôzne príčiny. Prejavy pri poruchách správania sa menia i s postupujúcim vekom, fyzickým a psychickým vývinom. U menšieho dieťaťa sa porucha prejaví skôr menšími bitkami a nezhodami pri spoločných hrách s vrstovníkmi. Závažnejšie prejavy má dospievajúca mládež, kedy je už dieťa s poruchou správania náchylnejšie k nezdravému životnému štýlu, fajčeniu, drogovej závislosti, alkoholizmu, prípadne k iným sociálnopatologickým prejavom.

Prejavy porúch správania žiakov v pedagogickom procese (v škole)

Dieťa s poruchou správania môže mať prejavy, ktoré sa nezlučujú so školským poriadkom, a jeho správanie môže mať dopad na samotný výkon žiaka, na jeho učebné výsledky, na jeho sociálne vzťahy v školskom prostredí, a tým aj na celý priebeh vyučovania.

Vstupnú bránu do sveta sociálnej patológie tvoria poruchy správania, ktoré sú závažným problémom nielen v školskom prostredí, ale zasahujú aj do širších spoločenských súvislostí. Vznik a výskyt porúch správania býva spravidla výsledkom pôsobenia veľkého množstva sociálnych, ekonomických, kultúrnych i politických vplyvov a osobnostných faktorov. Stanoviť, či dieťa trpí poruchou správania je veľmi zložitý proces a môže ho diagnostikovať iba odborník školského poradenského zariadenia.

Poruchy správania v školskom prostredí sú charakterizované opakujúcim sa a trvalým obrazom agresívneho a vzdorovitého správania. Ak je takéto správanie daného jedinca extrémne, porušuje sociálne očakávania primerané veku, potom je závažnejšie než obyčajná detská nezbednosť alebo rebelantstvo v adolescencii. Školská psychológia sa zaoberá aj sociálnym správaním žiaka v skupine rovesníkov. Školská trieda patrí medzi základné sociálne útvary žiaka. Je miestom, kde trávi významnú časť svojho života a kde sa dostáva do závažných sociálnych vzťahov a situácií, ktoré sú zdrojom pozitívnych a negatívnych podnetov, ale aj celého radu osobných problémov a konfliktov.

A. Mezera (2000) uvádza kategórie rizikového / problémového správania detí a mládeže v školskom prostredí:

a) *Asociálne správanie* – žiak podceňuje ostatných spolužiakov, má sklon k agresivite, je panovačný a ironický, rozkazuje spolužiakom a porušuje bežné pravidlá správania. Je to také správanie, pri ktorom jedinec vystupuje zámerne proti pravidlám, hodnotám a sociálnym normám skupiny. Toto správanie vedie k aktívnym konfliktným stretnutiam medzi jednotlivcami aj skupinami.

b) *Antisociálne správanie* – žiak berie spolužiakom veci, školské pomôcky, trápi ostatných spolužiakov, slovne alebo verbálne im ubližuje, iniciuje negatívne prejavy v triede, zosmiešňuje spolužiakov a manipuluje s nimi. Správanie nezodpovedá spoločenským pravidlám alebo normám spoločnosti a skupiny, v ktorej sa jedinec pohybuje.

c) *Egocentrické správanie* – žiak presadzuje svoje potreby na úkor ostatných spolužiakov, zneužíva postavenie v triede, je sebecký, prijateľne sa správa len vtedy, ak má z toho prospech, rád dominuje a víťazí nad inými spolužiakmi. Toto správanie predstavuje celý komplex mnohých špecifických prejavov jedinca. Ide najmä o upútavanie pozornosti, prehnané sebavedomie, vymáhanie rešpektu k vlastnej osobe, ale aj snaha vnucovať ostatným vlastné záujmy, priania, predstavy, ktoré môžu vyústiť do rizikového správania jedinca.

d) *Impulzívne správanie* – žiak nie schopný dokončiť začatú činnosť, obťažuje a vyrušuje spolužiakov, ohrozuje ich, koná impulzívne, skratovo, bez predošlého vyhodnotenia situácie. Správanie sa manifestuje psychomotorickým nepokojom, nervozitou, zvýšenou dráždivosťou, neprimeranými reakciami, nedostatkom útlmu, sebakontroly, s vnútorným intrapsychickým napätím, emocionálnou nestálosťou, povrchnosťou v konaní a neúčelne usmerňovanou a neproduktívnou dynamikou.

e) *Maladaptívne správanie* – žiak obviňuje okolie z vlastných neúspechov, nie je schopný vyrovnáť sa s nimi, je necitlivý k problémom spolužiakov, nie je schopný rešpektovať odlišný spôsob správania, je ustráchaný a úzkostlivý. Správanie je často podmienené nedostatkami jedinca v oblasti sociálneho učenia. Jedinec preferuje menej adekvátne formy správania, ktoré síce vedú k cieľu, ale na druhej strane sú zdrojom viacerých konfliktov (verbálna agresivita).

f) *Negativistické správanie* – žiak odvráva učiteľovi, nepočúva ho a nereaguje na jeho upozornenia, správa sa vzdorovito, nevie si priznať chybu a je citlivý na kritiku. Negácia sa môže prejaviť formou pasívneho odporu, nečinnosti, nepriateľskými prejavmi, alebo aktívnym vzdorom, odmietaním, únikovými reakciami (v škole selektívnym mutizmom).

g) *Inklinovanie k problémovej skupine* – vyhľadáva spoločnosť problémových žiakov a podlieha ich vplyvu. Svojim správaním sa jedinec začleňuje do činnosti skupiny, ktorá svojimi aktivitami vybočuje nielen z dohodnutých sociálnych návykov, ale aj sociálnych noriem.

h) *Hyperkinetická porucha* – začína sa v ranom veku, v škole sa prejavuje kombináciou nadmerne aktívneho, nedostatočného ovládania správania a výraznou nepozornosťou a neschopnosťou trvale sa sústrediť na úlohy. Tieto črty sa objavujú vo všetkých situáciách a sú trvalé, patria sem poruchy aktivity a pozornosti.

i) *Opozíčná vzdorová porucha* – žiak sa správa výrazne vzdorovito, neposlušne, provokatívne. Toto správanie sa vyskytuje najmä vo veku od deviatich do desiatich rokov.

Podľa E. Gajdošovej (1998) medzi pomerne časté problémy správania žiakov v školských podmienkach patria agresivita, hyperaktivita, nedisciplinovanosť, impulzivnosť, šaškovanie, klamanie, fajčenie, záškoláctvo, tréma, strach, neurotické problémy a iné.

Riešenie porúch správania žiakov možno zadeliť do troch stupňov:

1. ľahký – pri riešení problémov dieťaťa môže pomôcť učiteľ, výchovný poradca, vychovávateľ a rodinní príslušníci;
2. stredný – pri riešení problémov dieťaťa by mal pomáhať kompetentný odborník, spolupracujúci s rodinou a školou;
3. ťažký – pri riešení problémov je primárna intervencia odborníka, často vyňatie z pôvodného prostredia, hospitalizácia a umiestnenie do siete inštitucionálnych zariadení, po doznení veľkých problémov sa dieťa vracia do pôvodného prostredia, rodiny a školy.

Hodnotenie a klasifikácia problémového správania žiaka ZŠ

Kritériom hodnotenia a klasifikácie správania žiaka ZŠ je dodržiavanie pravidiel správania a školského poriadku počas hodnoteného klasifikačného obdobia. Metodický pokyn MŠVVaŠ č. 22/2011 na hodnotenie žiakov ZŠ uvádza: „Správanie žiaka sa hodnotí so zreteľom na vekové osobitosti podľa týchto požiadaviek:

- a) Pochvaly a iné ocenenia sa udeľujú za mimoriadny prejav aktivity a iniciatívy, za záslužný alebo statočný čin. Návrh na udelenie pochvaly alebo iného ocenenia sa prerokuje v pedagogickej rade.
- b) Opatrenie na posilnenie disciplíny žiaka sa ukladá po objektívnom prešetrení za závažné alebo opakované previnenie proti školskému poriadku. Toto opatrenie predchádza spravidla zníženiu stupňa zo správania. Podľa závažnosti previnenia sa ukladá niektoré z výchovných opatrení, najmä napomenutie od triedneho učiteľa, pokarhanie od triedneho učiteľa, pokarhanie od riaditeľa školy.“

Každá základná škola má stanovené pravidlá správania v škole – vlastný vnútorný poriadok, ktorý zahŕňa práva a povinnosti žiakov. Pri jeho tvorbe je potrebné brať do úvahy dodržiavanie Dohody o právach dieťaťa. Žiaci a ich zákonní zástupcovia sú s vnútorným poriadkom školy oboznámení na začiatku školského roka.

Hodnotenie správania žiaka navrhuje triedny učiteľ po prerokovaní s učiteľmi, ktorí v triede vyučujú, a schvaľuje ho riaditeľ po prerokovaní v pedagogickej rade. Pochvaly a iné ocenenia, výchovné opatrenia sa zaznamenávajú v triednom výkaze alebo katalógovom liste žiaka. Udelenie zníženého stupňa zo správania sa odôvodní v triednom výkaze alebo katalógovom liste. Opatrenie na posilnenie disciplíny žiakov (pokarhanie) sa ukladá za závažné alebo opakované previnenie proti školskému poriadku. Toto opatrenie predchádza spravidla zníženiu stupňa zo správania. Podľa závažnosti previnenia sa ukladá niektoré z týchto opatrení:

- napomenutie od triedneho učiteľa,
- pokarhanie od triedneho učiteľa,
- pokarhanie od riaditeľa školy.

Triedny učiteľ udeľuje pokarhanie po prerokovaní s riaditeľom školy. Riaditeľ školy udeľuje pokarhanie po prerokovaní v pedagogickej rade. Napomenutie a pokarhanie sa udeľuje pred kolektívom triedy alebo školy.

O udelení výchovného opatrenia informuje riaditeľ školy preukázateľným spôsobom zákonného zástupcu žiaka, opatrenie sa zaznamenáva do triedneho výkazu. Dôležité je pred udelením výchovného opatrenia objektívne prešetriť previnenie alebo poklesok, za ktorý má byť toto opatrenie udelené. Spravidla sa za jedno previnenie udeľuje žiakovi len jedno opatrenie na posilnenie disciplíny.

Správanie žiaka sa podľa Metodického pokynu MŠVVaŠ SR č. 22/2011 klasifikuje týmito stupňami:

- *Stupeň 1 (veľmi dobré)* – ak žiak dodržiava pravidlá správania a ustanovenia školského poriadku a len ojedinele sa dopúšťa menej závažných previnení.
- *Stupeň 2 (uspokojivé)* – ak žiak porušuje jednotlivé pravidlá školského poriadku, je prístupný výchovnému pôsobeniu a usiluje sa svoje chyby napraviť.
- *Stupeň 3 (menej uspokojivé)* – ak žiak závažne porušuje pravidlá správania a školský poriadok alebo sa dopúšťa ďalších previnení.
- *Stupeň 4 (neuspokojivé)* – ak žiak sústavne porušuje pravidlá správania a školský poriadok, zámerne narúša korektné vzťahy medzi spolužiakmi a závažnými previneniami ohrozuje ostatných spolužiakov a zamestnancov školy.

Pri hodnotení správania žiakov v škole je vhodnejšie a efektívnejšie vyzdvihnúť a oceniť dobré správanie ako trestať nežiaduce prejavy v správaní dieťaťa. Pri priebežnom hodnotení správania ako aj pri záverečnej klasifikácii sa kladie dôraz na motivačnú zložku hodnotenia.

Prieskum výchovných opatrení v okrese Nové Mesto nad Váhom

Cieľ a úlohy prieskumu

Cieľom nami realizovaného prieskumu, v nadväznosti na uvedené teoretické východiská, bolo analyzovať hodnotenie a klasifikáciu problémového správania žiakov základných škôl v okrese Nové Mesto nad Váhom. Pozornosť sme sústredili na tieto hlavné úlohy:

- zistiť početnosť výchovných opatrení uložených žiakom ZŠ v okrese;
- zistiť počet žiakov so zníženou známkou zo správania;
- zistiť aká je spolupráca školy s rodinou problémového žiaka;
- zistiť najčastejšie dôvody udelenia výchovných opatrení, prípadne zníženia známky zo správania žiakom ZŠ;
- zistiť aké opatrenia na riešenie problémov správania žiakov ZŠ navrhujú výchovní poradcovia.

Charakteristika prieskumnej vzorky

Prieskumnú vzorku tvorilo 4815 žiakov (z toho 2431 dievčat a 2384 chlapcov), ktorí navštevujú 18 základných škôl v okrese Nové Mesto nad Váhom. Počet žiakov 1. stupňa je 2032 žiakov (z toho 1066 dievčat), počet žiakov 2. stupňa je 2783 žiakov (z toho 1365 dievčat).

Metodika a organizácia prieskumu

Na získanie empirického materiálu sme použili dotazníkovú metódu a metódu obsahovej analýzy návrhov na riešenie problematiky, ktoré nám poskytli výchovní poradcovia zo všetkých ZŠ v okrese. Prieskum sme realizovali po koncoročnej klasifikačnej konferencii v školskom roku 2013/2014. Návratnosť vyplnených dotazníkov bola 100-percentná, a tak môžeme konštatovať, že prieskum nám priniesol ucelený pohľad na problematiku hodnotenia a klasifikácie problémového správania žiakov ZŠ v okrese.

Výsledky prieskumu

Kritériom na hodnotenie a klasifikáciu správania žiakov ZŠ je dodržiavanie pravidiel správania – školského poriadku a vnútorného poriadku školy počas klasifikačného obdobia daného školského roku. Riaditelia škôl využívajú pri hodnotení a klasifikácii správania žiakov Metodický pokyn MŠVVaŠ SR č. 22/2011 na hodnotenie žiakov základnej školy.

V nasledujúcich tabuľkách uvádzame počty žiakov tak, ako nám ich v našom dotazníku uvádzali výchovní poradcovia jednotlivých základných škôl v okrese Nové Mesto nad Váhom. Pred zlomkovou čiarou je celkový počet žiakov, za zlomkovou čiarou počet dievčat, ktorým udelili v školskom roku 2013/2014 výchovné opatrenie alebo dostali zníženú známku zo správania.

Výsledky v tabuľke 1 ukazujú, že z celkového počtu žiakov ZŠ v okrese bolo udelené *napomenutie od triedneho učiteľa* 119 žiakom, čo tvorí 2,47 %. *Pokarhanie od triedneho učiteľa* dostalo 228 žiakov, čo je 4,71 % žiakov všetkých ZŠ v okrese. V udeľovaní výchovných opatrení je zrejmé, že toto percentuálne zastúpenie (počet žiakov) je najvyššie, údaje sú zaznamenané v tabuľke 2. *Pokarhanie od riaditeľa školy* dostalo v 2. polroku 4,61 % žiakov ZŠ v okrese. Túto skupinu v prevažnej väčšine tvorili chlapci (179, čo predstavuje 81 % pokarhaných). Dievčat bolo 43, čo predstavuje 19 % pokarhaných. Pokarhania od riaditeľa dostávali najčastejšie deviataci (tabuľka 3).

Tabuľka 1

Počet žiakov ZŠ, ktorí dostali napomenutie od triedneho učiteľa

Ročník	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Spolu
Počet žiakov / z toho dievčat	6 / 0	2 / 0	15 / 1	9 / 4	23 / 5	21 / 4	11 / 1	18 / 5	14 / 4	119 / 24

Tabuľka 2

Počet žiakov ZŠ, ktorí dostali pokarhanie od triedneho učiteľa

Ročník	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Spolu
Počet žiakov / z toho dievčat	3 / 1	12 / 2	16 / 4	6 / 8	32 / 2	37 / 12	30 / 5	46 / 13	26 / 5	228 / 52

Tabuľka 3

Počet žiakov ZŠ, ktorí dostali pokarhanie od riaditeľa školy

Ročník	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Spolu
Počet žiakov / z toho dievčat	1 / 1	2 / 0	16 / 3	27 / 7	23 / 2	33 / 7	30 / 3	37 / 10	53 / 10	222 / 43

Známku zo správania zníženú o jeden stupeň malo 134, t. j. 2,78 % žiakov. Z tabuľky 4 vidíme, že výrazne väčšiu frekvenciu v udeľovaní tejto známky sme zaznamenali na druhom stupni ZŠ (v 6., 7., 8. a 9. ročníku). Dvojkou zo správania malo na vysvedčení 108 chlapcov a 26 dievčat.

O dva stupne malo známku zo správania zníženú 0,85 % žiakov ZŠ v okrese. Takáto známka zo správania sa vyskytovala vo väčšine prípadov u žiakov 6., 8. a 9. ročníka. Na 1. stupni ZŠ sa takéto klasifikovanie správania neobjavilo (tab. 5). Žiaci nižších ročníkov neporušujú tak hrubo školský poriadok ako sa to stáva pri žiakoch na 2. stupni ZŠ.

Zaujímavé je zistenie, že štvorku zo správania malo v 1. polroku školského roku 2013/2014 udelenú 0,17 % žiakov ZŠ, a to hlavne v 5. ročníku (tab. 6). Mohla to spôsobiť znížená adaptácia žiakov pri prechode z 1. stupňa ZŠ na druhý stupeň, ale nie je pravidlom, že by školy takúto klasifikáciu častejšie využívali. Ide skôr len o ojedinelé prípady hrubého porušenia školského poriadku.

Zaujímala nás i spolupráca základnej školy s rodinou problémového dieťaťa. Na otázku *aká je spolupráca a kontakt s rodinou problémového žiaka* sme z 18 základných škôl dostali nasledujúce odpovede: Pravidelný kontakt uviedlo 5 škôl, sporadický 13 škôl. Ani jedna škola nezaznačila alternatívu žiadneho kontaktu.

Tabuľka 4

Počet žiakov ZŠ s dvojkou zo správania

Ročník	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Spolu
Počet žiakov / z toho dievčat	3 / 0	2 / 1	7 / 0	3 / 1	14 / 4	27 / 5	25 / 6	29 / 4	24 / 5	134 / 26

Tabuľka 5

Počet žiakov ZŠ s trojkou zo správania

Ročník	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Spolu
Počet žiakov / z toho dievčat	0 / 0	0 / 0	0 / 0	0 / 0	5 / 2	14 / 2	2 / 0	10 / 3	10 / 4	41 / 11

Tabuľka 6

Počet žiakov ZŠ so štvorkou zo správania

Ročník	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Spolu
Počet žiakov / z toho dievčat	0 / 0	0 / 0	0 / 0	0 / 0	3 / 1	1 / 0	2 / 1	1 / 0	1 / 0	8 / 2

Zistili sme, že kontakt rodiča so školou je v 27,78 % pravidelný a v 72,22 % sporadický. Je zrejme, že kontakt rodičov problémového dieťaťa so školou a vzájomná komunikácia medzi nimi nie je na dostatočnej úrovni. Sporadická spolupráca rodiny a školy

nie je podľa nášho názoru dostačujúca a nezaručuje úspešnosť a zlepšenie správania dieťaťa v ZŠ. Ideálna by bola pravidelná spolupráca rodiny, školy i prípadná participácia CPPP a P.

V dotazníku sme upriamili pozornosť aj na otázku *aké sú najčastejšie dôvody na udelenie výchovného opatrenia alebo zníženie známky zo správania*. Analýzou odpovedí výchovných poradcov ZŠ sme prišli k týmto záverom:

- *Napomenutie od triedneho učiteľa* máva ako dôvody drobné priestupky vedúce k porušovaniu školského poriadku, nerešpektovanie pokynov učiteľa, zabúdanie učebných pomôcok, domácich úloh, vyrušovanie na hodine, nedostatočnú prípravu na vyučovanie, slabú disciplínu a nevhodné vykrikovanie na hodinách, neposednosť, behanie po chodbách, opakované zápisy v klasifikačnom zázname.
- *Pokarhanie od triedneho učiteľa* má ako dôvody narušenie disciplíny, opakované zabúdanie učebných pomôcok a domácich úloh, opakované porušovanie školského poriadku, agresívne správanie a nedisciplinovanosť počas prestávok, nezodpovedný prístup k školským povinnostiam a práci, neslušné vyjadrovanie, neposlúchnutie príkazu vyučujúceho, opakované zápisy v klasifikačnom zázname.
- *Riaditeľské pokarhanie* sa udeľuje za závažnejšie priestupky, opakované porušovanie školského poriadku, neplnenie školských povinností – časté zabúdanie pomôcok a domácich úloh, narušenie vyučovacieho procesu, agresívne správanie voči spolužiakom, šikanovanie, ničenie školského majetku, ignorovanie učiteľa, neospravedlnená absencia, neskoré príchody na vyučovanie, klamstvo.
- *Znížená známka zo správania* býva udeľovaná pre závažné porušovanie školského poriadku, neospravedlnené hodiny, záškoláctvo, podvádzanie vyučujúcich, ničenie školského majetku, agresivitu voči mladším a slabším spolužiakom, stále vyvolávanie konfliktov, vulgárne vyjadrovanie voči spolužiakom i vyučujúcim, krádeže, fajčenie v priestoroch školy, požívanie omamných látok, prinášanie vecí do školy, ktorými žiak ohrozuje svoje zdravie i zdravie iných, nerešpektovanie výchovných opatrení nariadených vedením školy.

Výchovní poradcovia mali v dotazníku tiež možnosť uviesť *najčastejšie príčiny porúch správania žiakov a zoradiť ich podľa frekvencie výskytu*. Analýza odpovedí stanovila toto poradie:

1. Nevhodný výchovný prístup rodičov, dvojkoľajná výchova, málo podnetné rodinné prostredie, nedostatok času rodičov na svoje deti, nezáujem rodičov o problémy detí, nedostatočná komunikácia v rodinách, ale aj nevyhovujúci vzťah učiteľ – žiak.
2. Neúplná rodina, nízky ekonomický a sociálny status rodiny, pracovný čas rodičov do večerných hodín, práca na 2 – 3 zmeny, prípadne práca v zahraničí, nerešpektovanie autority učiteľa, osobnostné problémy, okolnosti týkajúce sa CNS – nesústredenosť, nepokoj, nervozita, nedostatočné ovládanie emócií.
3. Vplyv kamarátov, vyhľadávanie nevhodnej partie, nesprávne vzory, vekové osobitosti dospievania, nevhodné využívanie voľného času.
4. Negatívny vplyv médií, násilie v spoločnosti, agresivita, sociálnopatologické javy.
5. Zdravotné problémy.

Z uvedeného je zrejmé, že za najčastejšiu príčinu porúch správania žiakov považujú výchovní poradcovia rodinu a jej nedostatočné plnenie výchovnej funkcie. Na základe analýzy jednotlivých odpovedí môžeme konštatovať, že málo podnetné rodinné prostredie, dvojkoľajnosť výchovy, rodičia v rozvodovom konaní, neúplnosť rodiny považujú pedagogickí pracovníci školy za možné spúšťače problémového správania žiakov. Na treťom mieste sa objavil vplyv partie, problémových kamarátov a nevhodné trávenie voľného času.

Analýzou odpovedí na ďalšiu otázku sme od výchovných poradcov v okrese získali aj *návrhy na riešenie problémov* pri poruchách správania žiakov, ktoré využívajú najčastejšie. Uvádzame jednotlivé návrhy:

- individuálny pohovor s problémovým žiakom,
- pohovory s rodičmi dieťaťa a pravidelná vzájomná spolupráca rodiny a školy,
- pozitívna motivácia, individuálny prístup k problémovému žiakovi,
- opatrenia v súlade s vnútorným poriadkom školy a následná kontrola ich dodržiavania,
- pohovor so školskou psychologičkou,
- návrh na odborné vyšetrenie v CPPPaP, spolupráca a konzultácie s odbornými pracovníkmi v CPPPaP ohľadne postupov pri práci s problémovým žiakom,
- pravidelná spolupráca s inštitúciami ako sú ÚPSVaR, mestská polícia, obvodný pediater.

Všetky prejavy problémového správania žiaka je potrebné vnímať komplexne, v súvislosti s vekovým obdobím, rodinným pozadím, zdravotným stavom a aktuálnou situáciou, v ktorej sa dieťa nachádza. Touto analýzou sme dospeli k záveru, že najefektívnejším riešením problematiky porúch správania žiakov ZŠ je individuálna práca so žiakom a jeho rodinou, ktorá sa však nedá oddeliť od pravidelnej spolupráce s inštitúciami zaoberajúcimi sa starostlivosťou o dieťa.

Zhrnutie výsledkov prieskumu a odporúčania pre prax

Na základe získaných údajov a doterajších skúseností z praxe môžeme vyvodiť tieto závery: V okrese Nové Mesto nad Váhom sme zistili, že problémy v správaní sa prejavujú už u žiakov mladšieho školského veku a s pribúdajúcim vekom narastá počet žiakov s problémovým správaním v základných školách. V tejto súvislosti narastá aj počet udelených výchovných opatrení. Na 1. stupni ZŠ prevláda udeľovanie výchovných opatrení ako je napomenutie a pokarhanie od triedneho učiteľa, prípadne od riaditeľa školy. Za účinné výchovné opatrenie považujú riaditelia pokarhanie od triedneho učiteľa, a to až u 4,71 % žiakov. Na 2. stupni ZŠ sa už častejšie vyskytuje znížená známka zo správania. Štatisticky významné je aj zvýšenie frekvencie udeľovania dvojky zo správania u žiakov 6., 7., 8. ročníka. Potvrdil sa nám väčší výskyt problémového správania chlapcov ako dievčat. Z výsledkov je zrejmé, že najvýraznejšie problémy sa vyskytujú na 2. stupni ZŠ, a to hlavne u žiakov ôsmeho a deviatego ročníka.

Analýzou sme zistili narastajúci počet porúch správania s vekom, čo naznačuje, že výchovno-vzdelávacie pôsobenie, či už v rodine alebo v škole, má určité medzery a na tie je potrebné zamerať sa a eliminovať ich. Dôležitý je špeciálny prístup predovšetkým v zmysle včasnej depistáže žiakov s problémovým správaním už v nižších ročníkoch ZŠ, prípadne sa upriamiť na vekovú skupinu detí, ktoré navštevujú materskú školu. Nemenej dôležitá je i odborná intervencia odborných pracovníkov príslušných inštitúcií ako sú centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, odbor sociálnych vecí a rodiny a polícia. Ďalej sa ukazuje i nevyhnutnosť interdisciplinárnej spolupráce učiteľov ZŠ, odborných pracovníkov CPPPaP, pediatrov, sociálnych pracovníkov a následnej spoločnej spätnej väzby s rodinou.

V každom prípade môžu návrhy výchovných poradcov ZŠ na riešenie problematiky porúch správania žiakov skvalitniť náročnú prácu pedagógov v tejto oblasti. Školy začínajú byť pripravené na nové výchovné prístupy k žiakom a snažia sa o komplexné riešenie danej problematiky.

Na záver chceme zdôrazniť fakt, že z hľadiska porúch správania je potrebné venovať väčšiu pozornosť deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, čiže aj prob-

lémovým deťom. Je potrebné identifikovať a podchytiť deti z nepriaznivého rodinného a sociálneho prostredia a poskytnúť im odborné poradenstvo intervenciu a pomoc.

Na základe zistení z prieskumu navrhujeme konkrétne opatrenia pre prax:

- zlepšiť sociálnu atmosféru a sociálnu dynamiku v triede, zlepšiť vzťahy medzi spolužiakmi i medzi žiakmi a učiteľmi navzájom;
- budovať pocit sebaistoty, sebarealizácie a uznania žiakov;
- uprednostniť pozitívnu motiváciu a ocenenie žiakov pred udeľovaním trestov a výchovných opatrení;
- zvoliť špecifický prístup ku žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a s poruchami správania, ktorý by riadil psychológ, sociálny pedagóg, špeciálny pedagóg, najlepšie priamo v školách, prípadne by ho usmerňoval výchovný poradca, ktorý často supluje chýbajúcich odborných zamestnancov v školách;
- špecifický prístup realizovať stimulačnými a rozvíjajúcimi programami, t. j. používať overené a pedagogicko-organizačnými pokynmi odporúčané programy rozvoja emocionálnej inteligencie žiakov, rozvíjať ich sociálne kompetencie, komunikačné schopnosti. Dôležité je pracovať s celou triedou na vytváraní súdržného kooperujúceho kolektívu;
- vytvárať kvalitné pracovné podmienky pre výchovných poradcov v ZŠ, inovovať poradenské metódy systému výchovného poradenstva a prevencie s osobitným zreteľom na prácu so žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami;
- vytvárať personálne podmienky na zamestnávanie školských psychológov, špeciálnych pedagógov, prípadne sociálnych pedagógov v ZŠ, ktorí by boli neoddeliteľnou súčasťou školy a svojim odborným pôsobením, spoluprácou, by pomáhali problémovým deťom, ich rodičom a celému pedagogickému zboru školy;
- skvalitniť interdisciplinárnu spoluprácu systému výchovného poradenstva a prevencie;
- v okrese Nové Mesto nad Váhom doplniť personálne obsadenie CPPPaP odborníkom zameraným osobitne na oblasť prevencie. Pracovníci tu poskytujú odborné poradenstvo žiakom a ich zákonným zástupcom, metodicky vedú koordinátorov prevencie a výchovných poradcov v ZŠ, spolupracujú s riaditeľmi škôl. V triednych kolektívoch realizujú preventívne programy a pri výskyte problémového správania uskutočňujú aj intervenčné programy.

Pri akýchkoľvek prejavoch problémového správania žiakov, ak sa neosvedčia bežne aplikované pedagogické postupy, odporúčame učiteľom, aby sa obrátili na výchovného poradcu, ktorý zabezpečuje výchovné poradenstvo pre učiteľov, rodičov, ale aj pre žiakov. Následne pomôže nadviazať odbornú spoluprácu s centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, prípadne inými inštitúciami.

V súčasnosti sú všetky základné školy i výchovní poradcovia nášho okresu zapojení do národného projektu Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie *Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálnopatologických javov v školskom prostredí*, ktorý im umožňuje modernizovať pracovné podmienky, inovovať metodologické nástroje, metodiky a poradenské metódy, absolvovať vzdelávanie pracovníkov systému výchovného poradenstva a prevencie s osobitným zreteľom na ich prácu so žiakmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Do kategórie detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami nepochybne patria i žiaci s problémovým správaním, ktorým bola venovaná naša práca.

Dobrá spolupráca medzi školou a rodinou podporuje účinnosť práce učiteľa a ďalších odborníkov so žiakom. Spoločný, vzájomne podporovaný postup pracovníkov školy a rodičov pozitívne vplýva na správanie a osobnostný vývoj dieťaťa – žiaka. Základom je vytvorenie vzťahu, v ktorom dieťa cíti, že rodič, učiteľ alebo iný odborný pracovník je mu oporou, že mu pomôže a že sa neho môže spoľahnúť v preňho záťažových situáciách. Je dobré, ak dospelý dokáže zachovať pokoj, tolerantný postoj a je dieťaťu nápomocný v jeho ťažkostiach. V našich školách máme takéhoto odborníka, je ním *výchovný poradca*. Jeho práca sa v súčasnej dobe stala náročnejšou na čas, vyžaduje si človeka vyzbrojeného dobrými komunikačnými kompetenciami, psychologickými a pedagogickými vedomosťami, taktom, dôveryhodnosťou, schopnosťou porozumieť problémom žiakov, rodičov i pedagógov. Okrem poradenských aktivít práca výchovného poradcu si vyžaduje osvojenie platných legislatívnych noriem a predpisov, základov techniky administratívy a práce s počítačom. Môžeme konštatovať, že v našich školách takéto výchovní poradcovia sú, len im treba vytvoriť podmienky na prácu!

LITERATÚRA

- ĎURIČ, L. – ŠTEFANOVIČ, J. 1991. Pedagogická psychológia. 1. vyd. Bratislava: Jaspis. ISBN 80-900477-6-9.
- GAJDOŠOVÁ, E. 1998. Školský psychológ a jeho vstup do humanizácie našich škôl. 1. vyd. Bratislava: Príroda. ISBN 80-07-01029-7.
- Metodický pokyn MŠVVaŠ SR č. 22/2011. Hodnotenie žiakov ZŠ.*
- LEVČÍKOVÁ, M. 2013. Žiak s poruchami správania v základnej a strednej škole. Bratislava: ŠPÚ.
- MEZERA, A. 2000. Škálový dotazník školského správania žiaka – škála rizikového správania. Bratislava: Psychodiagnostika.
- Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení.*

Mgr. Jana Klbíková pracuje ako sociálny pedagóg v Centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Novom Meste nad Váhom, v súčasnosti je jeho riaditeľkou. Dlhodobo sa venuje problematike výchovného poradenstva a taktiež prevencii sociálno-patologických javov. Metodicky vedie výchovných poradcov v základných a stredných školách v okrese. Realizuje individuálnu i skupinovú prácu v oblasti kariérového poradenstva pre žiakov základných a stredných škôl a ich zákonných zástupcov.

POVEDZ HLASNÉ NIE – KRÁTKY PREVENTÍVNY PROGRAM PRE ŽIAKOV 5. ROČNÍKOV ZÁKLADNÝCH ŠKÔL

ALENA ŽABKOVÁ – ONDREJ MAŤKO

Centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, Kysucké Nové Mesto

Súhrn: Autori opisujú vlastný krátky preventívny program a náčrt jednotlivých zážitkových aktivít. Súčasťou je vyhodnotenie dotazníka, ktorý žiaci vyplňajú pred realizáciou preventívneho programu.

Kľúčové slová: preventívny program, zážitkové aktivity

Na školu a pedagógov kladie spoločnosť mnoho náročných požiadaviek. Majú zabezpečiť nielen kvalifikovanosť svojich žiakov pre budúce povolanie, ale aj prihliadať k individuálnym potrebám žiaka a umožniť naplnenie jeho osobnostného rozvoja. Spolu s intenzívnym vedeckým a technickým pokrokom narastajú nároky na vzdelanosť ľudí, čo má vplyv na dobu vzdelávania i na dobu sociálneho dospievania. Preto sa podporujú snahy zmeniť tradičnú školu na takú, ktorá prihliada na rozvoj osobnosti žiaka, ponúka podnecujúce prostredie a priaznivú sociálnu atmosféru, ktorá podporuje motiváciu poznávať a uplatňuje vzdelávacie stratégie a metódy, ktoré sú založené na skúsenosti, vlastnej činnosti a zážitku.

Prevencia drogových závislostí je integrálnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu, najmä v základných školách. Preventívne aktivity majú školy zapracované do celoročných plánov preventívnych aktivít škôl, časovo-tematických plánov, plánov práce učiteľov – koordinátorov prevencie a plánov predmetových komisií. Preventívne programy sa prevažne realizujú na hodinách etickej výchovy alebo na triednických hodinách. Na 1. stupni základných škôl sa využíva v oblasti prevencie drogových závislostí učebný text *Nenič svoje múdre telo* a pracovné zošity k tejto knihe.

Nie je nevyhnutné, aby preventívny program vytvárali samotné školy, môžu prebrať existujúci program alebo program pripravený odbornou inštitúciou. Je dôležité, aby školy vedeli sformulovať dôvody, ciele a prístupy takéhoto programu pre svoje potreby a špecifiká. Preto by tvorbe preventívneho programu mala predchádzať dôkladná a premyslená analýza a zisťovanie údajov formou analýzy súčasného stavu (prostredie, školské pravidlá, možnosti trávenia prestávok a pod.) i formou anonymných dotazníkov pre žiakov, učiteľov či rodičov. Je možné spolupracovať s centrami pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie i ďalšími odbornými organizáciami, aby bol preventívny program efektívny. Kritériá efektívneho školského preventívneho programu sú (pozri Bizíková, Bagalová, 2007):

- Treba definovať, ako a kde sa budú vo výchovno-vzdelávacom procese rozvíjať osobné a sociálne spôsobilosti, ktoré umožnia skúmať rôzne postoje a hodnoty, aby na základe získaných znalostí žiaci mohli dospieť k informovaným rozhodnutiam.

- Program je časovo určený (kedy), nie je zložitý, je vhodný pre konkrétne sociálne prostredie.
- Má jasné a realistické ciele – krátkodobé a dlhodobé.

Autorky uvádzajú, že dlhodobým cieľom je minimalizácia miery užívania, resp. zneužívania legálnych návykových látok (oddialenie začiatku) a postoj k legálnym i nelegálnym drogám. Krátkodobým cieľom je klíma v škole, znalosti o legálnych i nelegálnych návykových látkach a vnímanie rizika, formulovanie a rešpektovanie zmysluplných, jasných, nie formálnych školských pravidiel. Tiež stimulujúce prostredie, atmosféra bezpečia a slobody, systematické monitorovanie názorov a ich odraz v praxi.

Povedz hlasné nie

Autormi krátkeho preventívneho programu *Povedz hlasné nie* sú Mgr. Jana Kšišňanová, PhD. (Dafné, n. o.) a Mgr. Ondrej Maľko (CPPPaP Kysucké Nové Mesto). Rozpracovali ho v rámci spolupráce mesta Žilina s občianskym združením Únia centier prevencie a pomoci – Dafné, za podpory Úradu vlády SR. Realizoval sa vo všetkých základných školách mesta Žilina a okresu Kysucké Nové Mesto v roku 2012. Je zameraný na primárnu prevenciu medzi žiakmi základných škôl v súvislosti s nástrahami, ktoré prinášajú do života drogy. Naše centrum ho tretí rok úspešne realizuje v rámci vlastných aktivít vo všetkých základných školách okresu Kysucké Nové Mesto a stretáva sa s veľkým ohlasom.

Program sa realizuje na jednom skupinovom stretnutí, ktoré trvá dve vyučovacie hodiny. Cieľovou skupinou sú žiaci 5. ročníka základnej školy. Trieda sa pri väčšom počte žiakov delí na dve skupiny s maximálnym počtom 15 žiakov. Každú skupinu vedú dvaja odborní zamestnanci. Realizácii preventívnej aktivity predchádza dotazníkový prieskum, ktorý slúži ako vstupná informácia pre lektorov – odborných zamestnancov CPPPaP.

Čiastkové ciele preventívnej aktivity sú:

- zistiť pomocou dotazníka, koľko vedomostí a skúseností majú žiaci s návykovými látkami, aké problémy sa najčastejšie vyskytujú, ako a s kým ich riešia,
- podporiť žiakov v uvedomení si zodpovedného rozhodovania sa v situáciách, keď žiak podlieha tlaku skupiny alebo vnútorného prostredia,
- posilniť asertívne správanie a motiváciu odmietnuť drogu,
- pozrieť sa na niektoré z dôvodov, prečo sa mladí ľudia stávajú závislými,
- sprostredkovať informácie a ovplyvniť tvorbu postojov k zdravému životnému štýlu,
- prehĺbiť sebaopoznanie, vnímanie iných ľudí, vyjadrovanie vlastných pocitov, komunikačné spôsobilosti, oceňovať druhých, hovoriť o hodnotách a rizikách, ktoré sú spojené s užívaním návykových látok,
- naučiť žiakov analyzovať rizikové zdroje, miesta, osoby,
- oboznámiť žiakov s inštitúciami a ľuďmi, ktorí im môžu pomôcť pri probléme závislosti,
- naučiť žiakov premýšľať o danej téme, nielen o látkovej forme ale i o nelátkovej forme závislosti,

- umožniť žiakom zažiť pomocou vlastnej skúsenosti vnímanie a prežívanie drogového závislého človeka,
- naučiť žiakov odmietnuť ponúkanú drogu, alebo čokoľvek, o čo človek nestojí.

Program stretnutia

Program stretnutia sa pripravuje vopred, pomôckou pri príprave je dotazníkový prieskum v danej triede. Stretnutie má takúto štruktúru:

1. *Úvodná časť – Zoznamka.* Táto fáza slúži na to, aby sme v skupine vytvorili pomocou pripravených aktivít podporujúcu a uvoľnenú atmosféru spontánnosti, bezpečia, kooperácie, tvorivosti a aktívnej komunikácie. Používame na to rôzne zoznamovacie techniky.

2. *Hlavná časť – Realizačná fáza.* V tejto fáze sa realizujú jednotlivé témy zamerané na prevenciu závislostí, ako napríklad tréning sociálnych spôsobilostí, vyjadrovanie vlastných názorov, poznatkov či pocitov, diskusia, zážitkové učenie, práca v skupine, brainstorming, hranie rolí a pod. Pri aktivitách využívame karty Dixit, Okuliare simulujúce opitosť, resp. drogové opojenie, krabičky, flipčartový papier na skupinové kreslenie a písanie. Hlavné aktivity realizačnej fázy programu sú:

- *Krabičky.* Žiaci si vyberajú jednu z dvoch krabičiek, veľkosťou sú rovnaké, jedna je nová a druhá veľmi zničená. Nepoznajú ich obsah. Cieľom je pochopiť svoj systém hodnotenia a výberu, aby si žiak uvedomil čo uprednostňuje. Každý žiak sa vyjadruje k svojmu spôsobu výberu a dozvedá sa i názory ostatných. Otvára sa len nová krabička, aby žiaci videli, čo sa v nej nachádza.
- *Kartičky.* Využívajú sa karty z hry Dixit, ale môžu byť i iné podobné obrázky. Každý žiak si vyberá jeden z obrázkov podľa toho, ako usúdi, že sa obrázok spája s vplyvom drogy na človeka. Svoj výber komentuje a ostatní môžu jeho odpoveď dopĺňať. Cvičí sa tiež aktívne počúvanie a rešpektovanie iného názoru.
- *Kreativka.* Na základe kartičiek sa žiaci dozvededia veľa dôležitých informácií o vplyve drogy na človeka. Pri kreativke sa rozdelia do dvoch skupín a na veľký papier triedia a vpisujú získané informácie. Prvá skupina zapisuje všetko, čo sa týka vnútorného prežívania závislého človeka, čo nie je viditeľné. Druhá skupina zapisuje vonkajšie prejavy závislého človeka, všetko, čo je vidieť. Vzájomne sa potom pri konečnom hodnotení dopĺňajú aj o vlastné skúsenosti. Využívajú sa obrázky drogového závislého človeka v jeho procese od začiatku užívania až po konečné štádium, tiež obrázky mozgu zdravého človeka, človeka závislého od alkoholu, kofeínu, kanabisu, tabaku a pod. Diskutuje sa aj o nelátkových druhoch závislostí.
- *Okuliare.* V triede sa pripraví krátka prekážková dráha a každý žiak ju musí prejsť s okuliarmi simulujúcimi opitosť alebo drogové opojenie. Nasleduje diskusia o prežitých pocitoch pri prekonávaní prekážok.
- *Otázky a odpovede.* Hlavnou úlohou je naučiť žiakov analyzovať alebo predvídať, kde sa drogy môžu vyskytovať, kto im ich môže ponúkať, ktoré miesta v okolí sú rizikové. Aký vplyv na ich rozhodovanie má vôľa, kamaráti, zastrasovanie.

- *Viem – poznám – ďakujem.* Žiaci sa učia správne reagovať a odmietat' – nielen drogu. V skupinkách si nacvičujú odmietanie, argumentovanie a hľadajú efektívny spôsob odmietania. Hodnotia vlastné pocity pri pôsobení v skupine presvedčajúcich i odmietajúceho a formulujú, čo by im pomohlo cítiť sa lepšie, bezpečnejšie. Spôsob odmietania si zapisujú do pripraveného letáčika, ktorý im zostáva.
- *Krabičky.* Otvára sa druhá (zničená) krabička. Opäť sa žiaci vyjadrujú k spôsobu vlastného výberu a hodnotia, čo sa dozvedeli o sebe, o spolužiakoch, aké nové poznatky získali.

3. *Záverečná časť – Fáza zhrnutia.* Táto časť slúži na rekapituláciu, získanie spätnej väzby, poprípade pocitov zo stretnutia. Žiaci pracujú s letáčikom, kde si spoločne, alebo individuálne vpisujú svoj spôsob odmietnutia, letáčik žiakovi zostáva aj po skončení aktivity.

Dotazníkový prieskum

Dotazníky sa vyhodnocujú pre interné potreby odborníkov, aby následne dokázali správne nastaviť ďalšie preventívne programy pre danú školu a žiakov v 6. ročníku. Výsledky môžu zároveň slúžiť škole ako podklad vnútorného hodnotenia školy, podklad pre plány práce triedneho učiteľa, koordinátora preventívnych aktivít, výchovného poradcu. Dotazník je anonymný, má 7 otázok a žiaci majú možnosť vyberať z ponúkaných možností alebo dopĺňať ďalšie informácie pri každej otázke. Lektor postupne číta otázky i možnosti a ak ho žiaci požiadajú o vysvetlenie, pomáha im porozumieť zadanie otázky.

Otázky sú zamerané na získanie prehľadu o množstve informácií, ktoré žiaci majú o drogách, resp. návykových látkach, o tom, či už mali osobnú skúsenosť s užitím drogy. Tiež sa týkajú toho, či sa žiaci môžu a vedia zdôveriť so svojimi problémami a komu, či to už niekedy skúsili a s akým výsledkom.

Preventívneho programu sa v r. 2012 zúčastnilo 469 žiakov piatych ročníkov v okresoch Žilina a Kysucké Nové Mesto. V prieskume sme získali odpovede od 467 žiakov.

Z tabuľky 1 vyplýva, že takmer polovica opýtaných detí má informácie o drogách od rodičov. Ak predpokladáme, že rodičia zodpovedne informujú svoje deti, pre zvyšných 55 percent neinformovaných detí bude dôležité získať informácie z iných prameňov. Zdrojom informácií môžu byť lektori programu aj spolužiaci, ktorí majú možnosť hovoriť o svojich skúsenostiach priamo počas programu.

T a b u ľ k a 1

Zdroj informácií žiakov ZŠ o drogách

Zdroj	N	% zo 467
Rodičia	210	44,97
Kamaráti	77	16,49
Škola	16	3,43
Internet	80	17,13
Televízia	343	73,45
Časopis	69	14,78

Tabuľka ďalej poukazuje na fakt, že len 16,5 percenta opýtaných detí získalo informácie o drogách od kamarátov. Kamaráti sa teda nejavia ako informatívne dôležitá skupina. Približne rovnaké množstvo detí (17,1 percenta) čerpá informácie z internetu. Internet teda môže postoj k drogám ovplyvniť pri približne rovnakom počte detí, ako informácie získané od kamarátov.

Najviac, 73,4 percenta opýtaných detí uviedlo ako zdroj informácií o drogách televíziu. Zdá sa, že televízia má v tejto oblasti silný informačný potenciál. Naproti tomu iba 14,7 percenta detí získalo informácie o drogách z časopisu.

Školu uviedlo ako zdroj informácií o drogách len 3,4 percenta opýtaných detí. Táto hodnota je zarážajúca, ak vezmeme do úvahy, že deti majú za sebou 4 roky školskej dochádzky a s prevenciou závislosti sa buď zatiaľ nestretli, alebo si ju nepamätajú. A tu vidíme veľký priestor pre koordinátorov prevencie a výchovných poradcov, ktorí by mohli využívať náš program založený na všetkých zložkách tvorby postojov. Oprávnené totiž možno očakávať komplexnejšie poznanie, lepšie zapamätanie si dôležitých informácií a upevnenie žiaducich postojov žiakov.

Tabuľka 2

Skúsenosti žiakov ZŠ s užívaním drog inými

Videl niekoho drogu	N	% zo 467
Jesť	10	2,14
Piť	186	39,83
Fajčiť	299	64,03
Vdychovať	38	8,14
Vpichovať	18	3,85
Nevidel nikoho užívať drogy	163	34,90

Tabuľka 3

Vlastné skúsenosti žiakov ZŠ s užívaním drog

Skúšal som drogu	N	% zo 467
Jesť	1	0,21
Piť	74	15,85
Fajčiť	36	7,71
Vdychovať	4	0,86
Vpichovať	0	0,00
Nevidel nikoho užívať drogy	385	82,44

Z tabuľky 2 môžeme vidieť, že 34,8 percenta opýtaných detí ešte nevidelo nikoho požívať psychoaktívne látky. Tento údaj sa nám javí ako skreslený, nie všetky deti si pravdepodobne uvedomili, že aj fajčenie tabakových výrobkov je v skutočnosti fajčenie drogy. V následnej diskusii v priebehu preventívneho programu sme sa s týmto názorom

stretali veľmi často. Najčastejšími spôsobmi požívania drog, s ktorými sa deti stretávajú, sú fajčenie (63,8 %) a pitie (39,7 %). Menej častými sú inhalovanie (8,1 %) a perorálny príjem (2,1 %). Ako alarmujúce vnímame, že 3,8 % opýtaných detí uviedlo, že videlo na vlastné oči injekčnú aplikáciu drogy. Vzhľadom na vek cieľovej skupiny (okolo 10 rokov) sa nám to javí ako absolútne neprimerané.

Z tabuľky 3 vyplýva, že 82,1 % opýtaných detí ešte nemalo skúsenosť s drogou. Preto sa zdá byť 5. ročník ZŠ ešte vhodný pre dostatočne včasné preventívne pôsobenie. Ak by sme však chceli preventívne pôsobiť na 17,6 % detí, ktoré už skúsenosť majú, je potrebné začať s prevenciou skôr, v nižších ročníkoch. Zdá sa že perorálne požitie (0,2 %), inhalovanie (0,9 %) a injekčná aplikácia sú pre deti viac-menej bezpredmetné, majú skôr skúsenosti s pitím (15,8 %) a fajčením (7,7 %). Avšak 4 deti už majú skúsenosť s vdychovaním psychoaktívnej látky, čo vzhľadom na vek môžeme pokladať za prekvapivé. Je žiaduce zamerať preventívne pôsobenie aj týmto smerom.

T a b u ľ k a 4

Skúsenosti žiakov ZŠ s odmietnutím drogy

Drogu som	N	% zo 467
Odmietol	58	12,42
Neodmietol	27	5,78
Neponúkli mi	382	81,80

T a b u ľ k a 5

S kým by sa žiaci ZŠ v škole porozprávali o svojich problémoch s užívaním drog

Zvolená osoba	N	% zo 467
Triedny učiteľ	203	43,47
Učiteľ	62	13,28
Psychológ	72	15,42
Výchovný poradca	40	8,57
Riaditeľ	1	0,21
Spolužiak	241	51,61

Z tabuľky 4 vyplýva, že 81,4 % opýtaných detí drogu neponúkol. Len 5,8 % detí drogu neodmietlo, 12,4 % detí dokázalo ponúknutú drogu odmietnuť. Je zrejmé, že už v tomto veku začínajú mať žiaci skúsenosť s ponúkaním drogy a aj prvé skúsenosti s možným pozitívnym požitím drogy.

Z tabuľky 5 vyplýva, že žiaci majú záujem svoje problémy riešiť v škole hlavne so spolužiakmi (51,6 %) a s triednym učiteľom (43,5 %). Tu sa otvára priestor pre prácu triedneho učiteľa s triedou, či už na triednických hodinách alebo na spoločných podujatiach. V tomto období je dôležitá aktívna komunikácia a spolupráca v kolektíve, najmä však pocit bezpečia. Žiaci učiteľovi dôverujú, no začína rezonovať aj vplyv mienky spolužiakov. Program *Povedz hlasné nie* svojimi aktivitami poskytuje priestor na sebaopoznávanie

i poznávanie svojich spolužiakov inak než na vyučovaní, učia sa vzájomne počúvať, komunikovať a získavajú veľa nových informácií.

Tabuľka 6

S kým z rodiny by sa žiaci ZŠ porozprávali o svojich problémoch s užívaním drog

Zvolená osoba	N	% zo 467
Mama	404	85,51
Otec	242	51,82
Súrodenci	87	18,63
Starí rodičia	127	27,19

Z tabuľky 6 vyplýva, že najväčšiu dôveru pri riešení problémov v domácom prostredí má hlavne matka (86,5 %). Je zdrojom poučenia dieťaťa a dobrým partnerom pre pedagóga pri vytváraní dobrého vzťahu ku škole, pri hľadaní silných stránok žiaka a tiež dobrým spojencom pri odovzdávaní základných informácií o vplyve drog, rizikách i možných riešeniach. Matky (ale i obaja rodičia) poskytujú ďalšiu cieľovú skupinu pre prácu v oblasti prevencie a vplyvu výchovného poradcu.

Tabuľka 7

Spôsob komunikácie žiakov ZŠ s kamarátmi

S kamarátmi komunikujem	N	% zo 467
Na osobnom stretnutí	381	81,58
Cez internet	110	23,55

Tabuľka 8

Pripravenosť žiakov ZŠ hovoriť o svojich problémoch

Chcem hovoriť o problémoch?	N	%
Áno	397	85,19
Nie	69	14,81
S p o l u	466	100,00

Tabuľka 7 ukazuje, že 81,6 % komunikácie medzi spolužiakmi prebieha v osobnom kontakte. Pre prácu s triednym kolektívom sú vhodné práve zážitkové aktivity, práca v skupine s dôrazom na rozvoj komunikácie. Z tabuľky 8 vyplýva, že 85 % žiakov má záujem o svojich problémoch hovoriť, čo je veľké pozitívum a prejav dôvery. Neformálne stretnutia a rozhovory sú pre pedagóga zdrojom dôležitých informácií o žiakovi a poskytujú veľký

priestor na rýchle a efektívne riešenia, pochopenie zmien správania i možných problémov vo školskom procese.

Na základe získaných výsledkov môžeme odporúčať realizáciu krátkeho preventívneho programu *Povedz hlasné nie* so žiakmi v piatych ročníkoch základných škôl. Je správnym načasovaním pri poskytovaní prvotných informácií o drogách a látkových závislostiach žiakom. Zážitkové formy práce sú pre žiakov prít'azlivé; prostredníctvom prežitého zážitku si lepšie a efektívnejšie osvoja a zvnútornia podávané informácie. Piaty ročník je zlomový nielen v školskom systéme prechodom na druhý stupeň, ale tiež v postupnej zmene vnímania vlastných povinností, seba samého i svojho okolia. Žiaci sú ešte hraví, ale už skúšajúci, hľadajúci niečo nové, nepoznané. Čím viac informácií v tomto období dostanú a budú ich môcť i počas vyučovania prakticky konfrontovať, tým skôr ich naučíme zvažovať a rozmyšľať nad dôsledkami vlastného správania. Ak ich naučíme niest' zodpovednosť za svoje rozhodnutia, umožníme im tiež pochopiť náš postoj k nežiaducemu správaniu.

Je to priestor i pre pedagógov, *výchovných poradcov* a koordinátorov prevencie na aktívne podávanie správnych informácií, podporovanie zdravého životného štýlu a tiež hľadanie silných stránok žiakov. Ak je v tomto období dobrá spolupráca rodiny a školy, aj u problémového žiaka sa dá nájsť oblasť, v ktorej má šancu byť úspešný. Keď ho v nej podporíme, výrazne sa eliminuje riziko vzniku problémového správania. Pre deti v tomto vekovom období je hlavným informačným kanálom rodina a televízia. Rodičia by mali správnou orientáciou v hodnotovom systéme včas smerovať deti k aktívnemu tráveniu voľného času, podporovať ich v aktívnej komunikácii, prejavovať záujem o ich problémy a pomáhať im riešiť ich. Dôležitá je vzájomná komunikácia a budovanie bezpečného prostredia, doma i v škole.

Záver

Program *Povedz hlasné nie* je možné ponúknuť školám formou preškolenia výchovného poradcu, triedneho učiteľa, či koordinátora preventívnych aktivít tak, aby mohol pracovať so svojou alebo rizikovou triedou v spolupráci s odborným zamestnancom z CPPPaP. Odborný zamestnanec centra garantuje odbornú realizáciu programu, ale i supervíziu pre výchovného poradcu, pedagóga. Výhodou programu sú formy, ktorými je realizovateľný: zážitkové učenie, sebazoznávanie a aktívna rešpektujúca komunikácia. Svojím rozsahom príliš nezasahuje do vyučovania a poskytuje množstvo informácií a podnetov na ďalšiu prácu s triedou alebo jednotlivcami.

LITERATÚRA

BIZÍKOVÁ, Ľ. – BAGALOVÁ, Ľ. 2007. eDrogy – Dištančné vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie závislostí. Prešov: MPC. ISBN: 978-80-8045-489-0.

Mgr. Alena Žabková absolvovala vysokoškolské štúdium pedagogiky a psychológie na Filozofickej fakulte UK v Bratislave v roku 1989. Od roku 1992 je riaditeľkou Centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Kysuckom Novom Meste. Ako psychologička sa venuje diagnostike, terapii a poradenstvu v oblasti porúch učenia a správania, špecializuje sa na prácu s autistickými deťmi a s deťmi predškolského veku. Je autorkou viacerých pracovných listov a interných metodík v oblasti integrovaného kariérového poradenstva žiakov základných a stredných škôl, diagnostiky a terapie detí s autizmom, psychoterapie a stimulácie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Je aktívnou externou lektorkou a psychoterapeutkou.

Mgr. Ondrej Matko absolvoval vysokoškolské štúdium psychológie na Trnavskej univerzite v Trnave v r. 2007. Od ukončenia po súčasnosť sa ako psychológ v Centre pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie v Kysuckom Novom Meste venuje diagnostike, poradenstvu a terapii najmä v oblasti porúch správania detí. Externe pracoval a pracuje pre viaceré neziskové organizácie ako lektor a terapeut. Pôsobí tiež ako vysokoškolský pedagóg.

Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálnopatologických javov v školskom prostredí

Príloha časopisu Psychológia a patopsychológia dieťaťa

Číslo 6/2014

Vydal Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave, IČO 681385. Adresa redakcie Cyprichova 42, 831 05 Bratislava, tel/fax: 02/4342 0973. Šéfredaktor doc. PhDr. Vladimír Dočkal, CSc. Redaktorka Mgr. Katarína Eiselová. Tajomníčka redakcie PhDr. Edita Tyrolerová.

Dátum vydania: december 2014
ISBN 978-80-89698-06-6